

Covid-19 Salgınında Türkiye'nin Yaptığı İnsani Yardımların Kamu Diplomasisi Bağlamında Değerlendirilmesi*

Mehmet Çelik¹

Öz

Makale Türü
Araştırma Makalesi

Başvuru Tarihi
05.04.2023

Kabul Tarihi
30.06.2023

DOI
10.47140/kusbder.1278018

İnsani yardımlar devletlerin kamu diplomasisi uygulamalarında en çok kullandığı araçlardan biridir. Kamu diplomasisinin ana hedef kitlesi olan insanı önceleyen uygulamalar, insanlarla direkt olarak bağ kurulmasına veya mevcut bağın güçlendirilmesinde önemli katkılar sağlamaktadır. İnsanların hayatlarını kurtarmayı ve acılarını hafifletmeyi hedefleyen insani yardımlar Türk kamu diplomasisinin vazgeçilmez unsurlarından biridir. Bu çalışma ile Türkiye'nin Covid-19 döneminde ABD'ye ve AB ülkelerine yaptığı sağlık malzemeleri yardımlarının yine bu ülkelerin İngilizce yayın yapan internet haber sitelerindeki söyleme yansımalarını değerlendirmek amaçlanmaktadır. Çalışma kapsamında, 1 Nisan ve 15 Mayıs 2020 tarihleri arasında Türkiye'nin bu ülkelere Covid-19 salgını sürecinde yaptığı sağlık yardımlarını konu alan haberler Teun Adrianus Van Dijk'in Eleştirel Söylem Çözümlemesi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışma neticesinde, yaptığı önemli insani yardımlara rağmen Türkiye'nin kamu diplomasisi çabasının AB ve ABD basınında yeteri kadar yer almadığı görülmüştür. Bunun arkasında yatan nedenin ise Türkiye'ye karşı bir önyargının olması ve gerçekleştirdiği insani yardımlara karşı kuşku ile yaklaşılması olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: İnsani yardım, Covid-19 salgını, kamu diplomasisi, eleştirel söylem çözümlemesi, Türk kamu diplomasisi

Atıf için: Çelik, M. (2023). Covid-19 Salgınında Türkiye'nin Yaptığı İnsani Yardımların Kamu Diplomasisi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 71-106.

* Bu makale İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Bilimleri ve İnternet Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Anabilim Dalı Kurumsal İletişim Yüksek Lisans Programı'nda Doç. Dr. Nihal Kocabay-Şener danışmanlığında hazırlanan "Uluslararası Halkla İlişkiler Bağlamında Kamu Diplomasisi: Covid-19 Salgınında Kamu Diplomasisi Bağlamında Türkiye'nin İnsani Yardımları" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹ Sorumlu Yazar: Yüksek Lisans Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi İletişim Bilimleri ve İnternet Enstitüsü Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Ana Bilim Dalı Kurumsal İletişim Yüksek Lisans Programı. E-posta: mcelik17@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9217-1621>.

Evaluating Turkey's Humanitarian Aid During the Covid-19 Pandemic in the Context of Public Diplomacy *

Mehmet Celik ²

Abstract

Article Type
Research Article

Application Date
2023-04-05

Acceptance Date
2023-06-30

DOI
10.47140/kusbder.1278018

Humanitarian aid is one of the most commonly used tools by states in public diplomacy practices. Practices that prioritize people, the main target group of public diplomacy, make important contributions to the direct connection with people or to strengthening existing bonds. Humanitarian aid, which aims to save lives or alleviate suffering, is an indispensable element of Turkish public diplomacy. This study aims to evaluate the reflections of Turkey's health supplies to the USA and EU countries during the Covid-19 period on the discourse of these countries on internet news sites broadcasting in English. News articles on Turkey's health assistance to these countries during the Covid-19 outbreak between 1 April and 15 May 2020 are analyzed using Teun Adrianus Van Dijk's Critical Discourse Analysis method. It is concluded that, despite the sizable and significant humanitarian aid it provided, Turkey's public diplomacy efforts are not sufficiently covered in the EU and US press. It has further been observed that the reason behind this is a bias against Turkey and that the humanitarian aid it supplied is viewed with suspicion.

Keywords: Humanitarian aid, Covid-19 pandemic, public diplomacy, critical discourse analysis, Turkish public diplomacy

For Reference: Çelik, M. (2023). Covid-19 Salgınında Türkiye'nin Yaptığı İnsani Yardımların Kamu Diplomasisi Bağlamında Değerlendirilmesi. *Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(1), 71-106.

* This article is prepared from the master's thesis titled "Public Diplomacy in the Context of International Public Relations: Turkey's Humanitarian Aid in the Context of Public Diplomacy in the Covid-19 Pandemic" prepared under the supervision of Assoc. Prof. Dr. Nihal Kocabay-Şener at Istanbul Commerce University, Institute of Communication Sciences and Internet, Department of Public Relations and Advertising

² Corresponding Author: Graduate Student, Istanbul Commerce University Faculty of Communication Department of Public Relations and Advertising Corporate Communication Master's Program, E-posta: mcelik17@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-9217-1621>.

Giriş

İnsani diplomasinin önemli bir bileşeni ve çalışmamızın temelini oluşturan insani yardımlar, doğal afetler, silahlı çatışmalar veya diğer kriz ortamlarında ve sonrasında sağlık, gıda, barınma, tıbbi bakım veya diğer temel ihtiyaçların yardıma muhtaç olan bireylere veya toplumlara ulaştırıldığı yardımlardır. İnsani yardımlar devletler, uluslararası kuruluşlar, sivil toplum örgütleri veya bireyler tarafından kriz içinde olan insanların acılarını paylaşmak ve hafifletmek, insanca yaşamalarını sağlayacak ortamın oluşturulması ve saygınlıklarını korumaktır.

İnsani yardımlar ülkelerin gerçekleştirdiği kamu diplomasisi uygulamalarında önemli bir yere sahiptir. İnsani yardımlar bir ülkenin değerlerini ve kültürünü aktarma konusunda sağladığı katkılar açısından kamu diplomasisi uygulamalarında sıklıkla kullanılmaktadır. Diğer ülke yönetimleri ve halkları ile olumlu ilişkiler kurmak için kullanılan insani yardımlar ülkelerin imaj ve itibarlarına katkı sağlamaktadır. Kamu diplomasisi bağlamında insani yardımlar, hayat kurtarmak, acıları hafifletmek, küresel düzeyde barış ve güvenliği teşvik etmek gibi birçok hedefe ulaşmak için kullanılabilir.

Türkiye, dünyanın dört bir yanındaki çatışmalardan ve afetlerden etkilenen insanlara insani yardım sağlama konusunda uzun ve aktif bir geçmişe sahiptir. Türkiye son yıllarda Suriye, Yemen, Somali ve Afganistan gibi ülkelere yardım sağlayan, dünyanın en büyük insani yardım bağışçılarından biri haline gelmiştir. Türkiye'nin insani yardımlarının ana başlıkları arasında önde gelen yöntemlerden biri mültecilere yaptığı ev sahipliği ve sağladığı desteklerdir. Türkiye, başta Suriye, Afganistan ve Irak olmak üzere birçok ülkeden milyonlarca mülteciye sağlık, eğitim ve barınma olanağı sağlamaktadır. Türkiye aynı zamanda Yemen, Somali ve Afganistan gibi çatışmalardan ve doğal afetlerden etkilenen ülkelere gıda ve tıbbi yardımlar sağlamaktadır. Türkiye ayrıca kalkınma projelerine sağladığı desteklerle yoksulluk ve çatışmalardan etkilenen insanlara geçim kaynaklarını iyileştirmelerinde yardımcı olmaktadır. Türkiye'nin insani yardım çabaları uluslararası toplum tarafından geniş çapta kabul görmekte ve takdir edilmektedir ve dünya çapında milyonlarca insanın acılarının hafifletilmesine yardımcı olmaktadır.

İçinde bulunduğumuz yüzyılda şimdiye kadar küresel ölçekte yaşanan en büyük felaket olan koronavirüs salgını, dünyanın önde gelen kuruluşlarının ve devletlerinin bu ölçekte büyük bir krize karşı son derece hazırlıksız olduğunu göstermiştir. Birleşmiş Milletler, Dünya Sağlık Örgütü ve Avrupa Birliği gibi kuruluşlar salgınla mücadele konusunda mensubu bulunan ülkeleri yönlendirmekte yetersiz kalmıştır. Dünya'nın refah düzeyi yüksek ve sağlık alanında önde gelen ülkeleri arasında yer alan ABD ve Avrupa Birliği ülkeleri sağlık malzemeleri tedarikinde başarısız olmuş ve birbirleriyle mücadele içine girmişlerdir. Türkiye, Covid-19 salgını boyunca ülke içindeki tepkilere

rağmen dünyanın ekonomik ve sosyal açıdan önde gelen gelişmiş ülkeleri de dahil olmak üzere birçok ülkeye özellikle sağlık malzemelerini içeren insani yardımlarda bulunmuştur.

Çalışmamız kapsamında, insani yardım kavramı ve kamu diplomasisi ile olan ilişkisi bir şekilde incelenecek olup, Türkiye'nin insani yardımları, insani yardım aktörleri ve Türkiye'nin Covid-19 sürecinde gerçekleştirdiği insani yardımlar incelenecektir. Çalışmanın araştırma kısmında ise Türkiye'nin insani yardım kapsamında özellikle ABD ve AB ülkelerine sağladığı yardımların yine bu ülkelerin internet medyasındaki yansımaları Teun Van Dijk'in eleştirel söylem çözümlemesi tekniği kullanılarak incelenecek ve kamu diplomasisi bağlamında değerlendirilecektir.

İnsani Yardım Kavramı

İnsani yardım kavramını incelemeyen önce, insani yardımları kapsayan dış yardım kavramına değinmekte fayda olacaktır. İnsani diplomasisinin türlerinden biri olan dış yardımlar, bir devletin ya da kurumun başka bir ülkeye sağladığı yardımlardır. Yapılacak dış yardımın türü ise amacıyla paralellik göstermektedir. Günümüzde askeri yardımlar, kalkınma yardımları ve insani yardımlar tercih edilen dış yardım yöntemleridir (Tabak, 2016: 36). Battır'a (2017) göre insani diplomasi ile insani yardım kavramları arasında güçlü bir ilişki vardır ve insani yardım kavramı en geniş anlamı ile; "doğal ve/veya insan kaynaklı, istenmeyen fakat genellikle engellenemeyen, maruz kalanlar açısından dolaylı ya da doğrudan mağduriyet/dezavantaj doğuran afet, kuraklık, salgın hastalıklar, savaşlar, iç savaşlar, zorunlu göç vb. olumsuzlukların yaşandığı durumlarda öncelikle insan hayatı için acil ve zorunlu temel ihtiyaçların karşılanması, devamında ise mevcut dezavantajlı durumun kalıcı olarak bertaraf edilmesine yönelik süreçlerin tümüdür" (Battır, 2017: 41).

İnsani diplomasi araçlarından biri olan insani yardımların odaklandığı nokta insanların yaşamlarının devamlılığını sağlamak ve korumaktır. İnsani yardımlar, insaniyet çerçevesinde mekândan bağımsız olarak insanların hayatlarını kurtarmayı ve acılarının hafifletilmesinde yardımcı olmayı hedeflemektedir. Bu nedenle, ayrımcılık yapmadan ve tarafsız olarak hangi ırktan, dilden, dinden veya gruptan olursa olsun ayırım yapmadan insani yardımlar gerçekleştirilmelidir. İnsani yardımda bulunan devletin veya kurumun hiçbir askeri ya da ekonomik çıkar beklentisi içinde olmamalıdır. İnsani yardımlar kısa vadede gıda, barınma ve sağlık ihtiyaçlarının sağlanmasını içerirken, orta ve uzun vadede değerlendirildiğinde ise, eğitim, tarım, altyapı hizmetleri ve sürdürülebilir kalkınma konularını kapsamaktadır (Yıldırım ve Küçüksoğak, 2019: 597).

İnsani yardıma ihtiyacı olan insanların sayısı 2021 yılında 306 milyona yükseldi. Bu insanlardan 160,4 milyonu yeterli gıdaya ulaşamamakta, 86,3 milyonu zorla yerinden edilmiş insanlardan oluşmaktadır. Bu insanlara yapılan toplam insani yardım miktarı

yaklaşık 31,3 milyar dolardır ve büyük miktarı hükümetler ve AB kurumları tarafından yapılmaktadır. Dünyada geçtiğimiz iki sene içerisinde yardıma muhtaç insan sayısı hızla artarken, toplam uluslararası insani yardım kayda değer bir artış göstermemiştir. Dünyada en çok insani yardım sırasıyla Yemen, Suriye, Afganistan, Etiyopya ve Güney Sudan'a yapılmaktadır (Development Initiatives, 2022).

Türkiye'nin İnsani Yardımları

Türkiye, "insani yardımlar konusunda tarihi ve kültüründen kaynaklanan güçlü bir geleneğe sahiptir" (Özdemir, 2016:422). Türkiye son yıllarda yaşadığı siyasi ve sosyal gelişmeler ile uluslararası ilişkiler arenasında yer almaya başlamıştır. Ayrıca ülkenin iyileşen ekonomisinin de Türkiye'nin dikkat çeken bir ülke olmasında önemlidir. Bunlara ilaveten yumuşak güç kullanımı dış politikada Türkiye tarafından tercih edilmiş ve özellikle insancıl değerlere büyük ölçüde önem vermiştir (Çelenk, 2016:165). Türkiye, Küresel İnsani Yardım 2022 yılı raporuna göre 2021 yılında, gayri safi milli hasılasına oranla en çok insani yardım yapan ülke sıralamasında zirvedeki yerinde kalmaya devam etti. Rapora göre ABD, 9 milyar 768 milyon dolarlık insani yardım ile miktar olarak listenin birinci sırasında yer alırken, Türkiye ikinci sırada yer almıştır. 5 milyar 587 milyon dolar ile Türkiye, gayri safi milli hasılasına oranla en çok insani yardım yapan ülke olmuştur (Taşdemir, 2022).

Türkiye'nin insani yardımlarının en önemli örneklerinden biri Somali'dir. "Failed Country" (başarısız devlet) olarak tanımlanan Somali'nin, 2011 yılının yaz aylarında yaşadığı açlık krizi dünyanın yaşadığı en büyük krizlerden biri olmuştur. Türkiye'nin yaşanan bu dram üzerine ülkeye yardımda bulunması, Somali ile uzun bir süredir ihmal edilmiş olan ilişkilerin yeniden kurulmasını sağlamıştır. Somali halkı tarafından büyük bir hoşgörü ile karşılanan Türkiye, Somali'de yaşanan sorunlara kalıcı çözümler üretmeye çalışmıştır. Somali ile kurulan ilişkiler Türkiye'nin diğer Afrika ülkeleri ile de geliştireceği ilişkiler açısından önem taşımaktadır (Yalçın, 2016:18).

Cumhurbaşkanı Erdoğan, son 10 yılda Somali'ye toplamda bir milyar dolardan fazla yardımın yapıldığını, TİKA, Kızılay ve AFAD gibi birçok kurumun yanı sıra önemli sayıda Türk sivil toplum kuruluşunda da Somali'de çeşitli yardım faaliyetlerinde bulunduğunu ifade etmiştir. Somali Cumhurbaşkanı Şeyh Mahmud ise yaptığı açıklamada, Somali halkının karşılaştığı insani durum konusunda Türkiye devleti ve halkının cömertliğini takdir ettiğini söylemiştir. Cumhurbaşkanı Şeyh Mahmud açıklamasında "Somali, Türkiye'yi önemli bir ortak, Somali halkının güvendiği, hedeflediğimiz refah ve kalkınma için vazgeçilmez bir dost olarak görmektedir" diyerek Somali'nin Türkiye'ye verdiği önemi vurgulamıştır (TCBB, 2022). Bu ve bunun gibi örnekler, ulaşılmak istenen ülkelerin halklarının ve yöneticilerinin zihinlerinde dost ülke imajı oluşturarak kamu diplomasisi hedeflerine hizmet etmektedir.

2011 yılında Suriye'de başlayan iç kargaşalar sebebiyle, Suriye'nin komşu ülkelerine büyük göçler yaşanmıştır. Türkiye'ye Suriye'den gelen bu büyük göç dalgası insani yardımlara duyulan ihtiyacın da artmasına neden olmuştur (Ceren, 2021:304). İçişleri Bakanı Süleyman Soylu katıldığı "Ege Denizi'ndeki Geri İtmeler ve Boğulan İnsan Hakları" özel raporunun açıklanacağı toplantıda Türkiye'deki Suriyeli sayısının 3 milyon 700 bin olduğunu açıklamıştır (NTV, 2022).

Gerçekleştirilen insani faaliyetlerle oluşturulan yumuşak gücün katkısıyla Türkiye, uluslararası arenada kendi dış politika amaçlarına ulaşmada iş birliği yapabilecek bir ülkeler, toplumlar ve bireyler ağı oluşturma şansı yakalayacaktır (Yıldırım ve Küçüksolak, 2019:611-614). İnsani yardımlar ve dış yardımlar, uygulayıcılarına uluslararası arenada gündem oluşturma ve yumuşak güç kullanarak tüm dünyada ve bulunduğu bölgede itibar kazanma gibi avantajlar sağlar. Dünyanın önde gelen yardım yapımcılarından biri olan Türkiye'nin de yaptığı dış yardımlardan dolayı bir itibar beklentisinin olması gayet tabiidir. Fakat Türkiye, yaptığı dış yardımlara karşılık gelen itibarı, prestiji henüz elde etmiş değildir (Çevik, 2014:67).

2020 yılının en büyük krizlerinden biri olan ve küresel olarak etki yaratan Covid-19 salgını, sebep olduğu sağlık sorunları ve ölümlerin yanı sıra, gıda tedariki ve nakliyesinde de sorunlara sebep olmuştur. Bu nedenle tüm dünyada milyonlarca insan için yoksulluğun da içinde olduğu yeni sorunlarla insanlığı karşı karşıya bırakmıştır. Tüm dünya bu süreci ortak akıl ve iş birliği içinde ele alıp çözümler üretmezse, önümüzdeki yıllarda çok daha büyük ve engellenemez insani krizler ile karşılaşması kaçınılmazdır (Ceren, 2021:310). Türkiye insanlığın büyük bir kriz ile karşı karşıya kaldığı Covid-19 salgını boyunca hiçbir ayırım gözetmeksizin ihtiyaç sahibi ülkelere kendi imkanları dahilinde insani yardımda bulunmuştur.

Covid-19 Salgını ve Türkiye'nin İnsani Yardımları

Elli milyon ölüm ile çağdaş dünyanın tarihin en ölümcül gribi olan (Gülmez, 2020:31) İspanyol gribinden (1918-1920) sonra yaşadığı en büyük pandemi olan Covid-19'un birçok alanda değişikliklere neden olacağı (Hanioğlu, 2020:24) ve hayatımızı kalıcı bir şekilde değiştireceği (Duran, 2020:29) kesindir. Uluslar Covid-19'un getirdiği hayati meselelerle, değişen ekonomik, sosyal ve politik belirsizliklerin olduğu bir salgınla mücadele ederken, bazı ülkeler krizi, ulus markalarını dünyanın gözünde yükseltmek için bir fırsat olarak gördüler. Ülkeler sınırlarını kapatsa da Covid-19 ile karşı karşıya kalan kamu diplomasisi, bazı ülkelere yumuşak güç kullanımı ile savaş ganimetlerini toplama fırsatı verebilir (Lee and Kim, 2020:382).

Yaşadığımız koronavirüsü nedenli karantina süreci belki de modern tarihte günlük yaşamlarımızın kesintiye uğradığı en can alıcı anlardan biridir (Toose, 2020:34). Alınan önlemler ve bu önlemlerin açtığı sorunlar nedeniyle, insanlar işlerini kaybetmiş ve

sosyal bir güvencesi olmayan insanlar çok daha zor koşullar altında yaşamaya başlamıştır. Süreç birçok ülke ekonomisinin ve küresel ekonominin krize girmesine neden olmuştur. Covid-19 krizi ile beraber ülkeleri tedarik zincirlerinde kısıtlamalar olmuş ve bu küresel tedarik zinciri yerine bölgesel tedarik mekanizmalarının kurulmasının öneminin artmasına neden olmuştur (Çelik ve Demir, 2021:7-8).

Yaşadığımız Covid-19 salgınının uluslararası sistem üzerinde de etkileri vardır. Uluslararası kuruluşların fonksiyonsuz hale gelmesi, alınması gereken global önlemlerin alınmaması, ülkelerin dayanışma içinde hareket edememiş olması salgının yıkıcı etkilerini daha da artırmakta ve ülkelere zarar vermektedir (Yazar, 2021:116). Covid-19 salgın süreci ile bir kez daha görülmüştür ki, BM ve diğer uluslararası kuruluşlar siyasi, iktisadi, güvenlik ve insani krizleri önleme gibi konularda çok kötü performanslara sahiptirler. (Akgün, 2020:77-78).

Covid-19 süreci bizlere, dünyada ekonomik, askeri ve sosyal imkanlar bakımından dünyanın önde gelen ülkelerinin, bu tür salgınlar karşısında ne kadar kırılgan olduklarını göstermiştir. İngiltere, Amerika, İtalya, Fransa gibi sağlık sistemleri açısından iyi bir performans göstermeleri beklenen ülkelerin sağlık sistemlerinin güvenilirliği sorgulanmaya başlamıştır. Buna karşılık Türkiye, sosyo-ekonomik ve sağlık hizmetleri bağlamında kendinden çok daha güçlü olan ülkelere kıyasla, çok daha iyi bir performans göstermiştir. Bunda Türkiye'nin geleceği öngören sağlık sistemi yapılanmasının ve eğitilmiş, yetkin ve fedakâr sağlık personelinin rolü büyüktür (Budak ve Korkmaz, 2020:75-76). Korona salgını, sağlık alanında sağlık görevlilerinin niteliği, hastaneler, yatak sayısından yoğun bakıma var olan mekânsal altyapı, test sayıları, maske ve diğer materyallerdeki stok gibi alanlardaki kapasitenin ne kadar önemli olduğunu gösterdi (Keyman, 2022:16).

Salgın döneminde kendi haline yeten ülkeler yumuşak güçlerini kullanmak adına bir fırsat yakalamışlardır (Özel Özcan, 2021:354). Türkiye, Covid-19 salgını boyunca az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yanı sıra gelişmiş ülkelere de yardımlarda bulunmuştur. Covid-19 sürecinde gelişmiş ülkelere yapılan yardımlar ise afet yardımının tanımına uygun klasik bir örnektir. Türkiye daha önce Batı-Afrika'daki bazı ülkelere Ebola salgınında yardımda bulunmuştur fakat gelişmiş ülkelere yönelik gerçekleştirilen yardımlar hem ülke sayısı hem de miktarı açısından Türk dış yardımlarında türünün yeni bir örneğidir (Şen, 2020:146).

Pandemi sürecinde yaptığı dış yardımlar, Türkiye'nin insani ve girişimci dış politikasının bir yansımasıdır. Dünyanın birçok ülkesinden gelen yardım talepleri, Dışişleri Bakanlığı tarafından alınmış, değerlendirilmiş, yönlendirilmiş ve Sağlık Bakanlığı ve diğer kurumların iş birliği ile tedarik edilmiştir. Türkiye bu süreçte, 129'u hibe, 75'ine satın alma ve ihraç izni ve 50 ülkeye de nakdi yardım olarak 43'ü Avrupa, 44'ü Afrika, 33'ü

Asya, 22'si Amerika ve 15'i Okyanusya da olmak üzere toplamda 157 ülkeye yardım sağlamıştır (T.C. İletişim Başkanlığı, 2021:371-372).

Türkiye, salgının ilk günlerinden itibaren, dünyanın birçok ülkesine tıbbi yardım malzemeleri yollayarak insani diplomasi üzerinden kamu diplomasisi faaliyetlerinde bulunmuştur (Yazar, 2021:123). Türkiye, salgının tüm dünyada başlaması ile birlikte öncelikle Çin olmak üzere maske, tulum, sağlık kitleri, solunum cihazı vb. içeren tıbbi yardımları askeri kargo uçaklarını kullanarak birçok ülkeye göndermiştir. Uluslararası arenada global bir güç olduğunu kanıtlayan bu dış (insani) yardımlar Türkiye'nin kamu diplomasisine büyük katkılar sağlamıştır (Balay Tuncer, 2020:438).

Türkiye'nin dış yardımda bulunduğu ülkeler arasında, ABD, Almanya, İngiltere, İtalya, Fransa gibi ekonomik olarak dünyanın önde gelen ülkeleri, gönül bağı bulunan Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Azerbaycan, Filistin, Bosna-Hersek, Özbekistan gibi ülkeler, Çad'dan Gine'ye, Kenya'dan Libya'ya, Gambiya'dan Cibuti'ye kadar birçok Afrika ülkesi, Çin, Moğolistan, Tayland, Vietnam gibi Asya ülkeleri, Venezuela, Paraguay, Küba, Brezilya Güney Amerika ülkeleri bulunmaktadır (T.C. İletişim Başkanlığı, 2021:372-401).

Dünyanın önde gelen ülkeleri yardım taleplerinde bulunurken, Türkiye'nin diğer ülkelerin ihtiyaçlarının giderilmesi adına tedarikçi ülke olması kamu diplomasisi bağlamında faydalar sağlamaktadır. Bu süreçte Türkiye hiçbir ayırım yapmadan yardım talebinde bulunan ülkelere yardımlarını ulaştırmıştır. Ermenistan'ın bile tıbbi yardım isteğinin karşılıksız bırakılmaması, Türkiye'nin insani değerleri önceleyen bir dış politikası olduğunun en büyük ispatlarından biridir. Türkiye'ye ülkelere gelen olumlu tepkilerin yanı sıra, üyesi olduğumuz NATO tarafından da memnuniyetle karşılanmış, yaptıkları NATO dayanışması örneği olarak vurgulanmış ve NATO Genel Sekreteri Jens Stoltenberg Türkiye'nin gerçekleştirdiği yardımları NATO'ya mal ederek "NATO müttefiklerinin birbirlerini desteklediğini görmekten gurur duyuyoruz. Birlikte daha güçlüyüz" şeklinde açıklama yapmıştır (Soner, 2020:61).

Türkiye'nin dış politikadaki aktifliği, geliştirmeye çalıştığı yeni söylem ve bunlara bağlı olarak ülke markalaması Türkiye'yi en azından bölgesinde aktif bir güç haline getirmiştir. Bundan dolayı Türkiye devlet kurumlarının yanında daha çok insana odaklanan STK'larını da aktif bir şekilde kullanmaktadır (Çevik, 2014:67). Türkiye'nin insani yardım çalışmalarında önde gelen aktörleri; AFAD, TİKA, KIZILAY gibi kurumlar ve İHH, Deniz Feneri, Yeryüzü Doktorları gibi vakıf ve derneklerdir. Türkiye, bölgesindeki kriz bölgelerinde insani yardım bağlamında aktif bir şekilde faaliyet göstermektedir (Yazar, 2021:118).

Türkiye'nin insani ve kalkınma yardımlarından sorumlu olan TİKA, Covid-19 sürecinde yapılan dış yardımlarda aktif bir rol üstlenmiştir. Salgının başlangıcından bugüne kadar

tüm dünya genelinde TİKA; Orta Asya'dan Balkanlara, Latin Amerika'dan Afrika'ya farklı coğrafyalarda yaklaşık 200 proje ile 70'den fazla ülkede faaliyetler göstermiştir. Tedariğinde zorluk yaşanan, maske, siperlik ve dezenfektan ürünlerinin yerinde üretimine destek sağlanmıştır. Çevrim içi eğitimler düzenlenerek insan kaynağındaki açığın kapatılması amaçlanmıştır. Vantilatör, defibratör, termal kamera, ambulans gibi tıbbi araç ve malzemeler ihtiyaç sahibi ülkelere ulaştırılmıştır. Verilen 2D ve 3D eğitimleri ile siperlik yapımı için olanak sağlanmıştır. Kısıtlamalardan ve işsizlikten etkilenen kişiler için gıda ve temizlik malzemeleri yardımı yapılmıştır. TİKA Covid-19 kapsamında gerçekleştirdiği faaliyetlerle 2.200.000 kişiye doğrudan ulaşmış ve yardımcı olmuştur. TİKA daha önce gerçekleştirdiği yatırımlarla kurulan, Filistin Dostluk Hastanesi, Romanya Mecidiye Hastanesi Poliklinikleri, Somali Recep Tayyip Erdoğan Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Nyala Sudan-Türkiye Eğitim ve Araştırma hastanesi gibi sağlık kuruluşları ile salgın döneminin yıkıcı etkisinin azaltılması adına ülkelere büyük katkı sağlamıştır (T. C. İletişim Başkanlığı, 2021:404).

Türkiye'nin Covid-19 ile olan mücadelesine destek veren diğer bir kurum ise Yunus Emre Enstitüsüdür. Enstitü, bilimin ışığında, dijital ortamda Covid-19 salgınına karşı bilinçlendirme ve bilgilendirme faaliyetleri yapan bir web sitesi kurmuştur. YEE, Türkiye Akademik ve Bilimsel İş Birliği Projesi (TABIP) dahilinde küresel yıkıcı etkileri olan Covid-19 ile mücadele için COVID-19 HUB diye bir web sitesi oluşturdu. Tüm dünyadan bilim insanlarının ve teknoloji uzmanlarının görüşlerini bir bilgi havuzunda toplayarak, insanlığın faydasına sunan COVID-19 HUB, sadece tıp ve fen bilimleri ile değil, psikoloji, sosyoloji, iktisat gibi bilimlerin bakış açılarını da yer veriyor. COVID-19 HUB, tüm dünyayı etkisi altında bırakan salgınlarla mücadelenin yolunun yardımlaşmadan geçtiğini ispat ediyor (COVID-19 HUB, 2020).

Avrupa'da koronavirüs salgınının merkez ülkeleri haline gelen İtalya ve İspanya'ya gönderilen içinde Millî Savunma Bakanlığı fabrikalarında üretilmiş maske, kıyafet, antibakteriyal sıvı gibi tıbbi malzemelerin bulunduğu yardım kolilerinin üzerine Türkiye'nin kültürel mirasının önemli değerlerinden biri olan Mevlana'nın; "Ümitsizliğin ardında nice ümitler var" "Karanlığın ardında nice güneşler var" şeklindeki sözleri Türkçe ve ülkelerin kendi dillerinde yazıldı. Ayrıca "Türkiye'den İtalyan halkına sevgilerle" ve "İspanya halkına sevgilerle" ibarelerine de yer verildi. (Sabah, 2022). Kamu diplomasisinin önemli unsurlarından olan kültürel öğeler kullanılarak yapılan yardımlar ülke imajının artırılmasına yönelik bir faaliyette kullanılmıştır.

Covid-19 salgınında ülkeler arasında tedarik etmesi oldukça zor olan maske ve koruyucu ekipman savaşları yaşandı. Her fırsatta kendilerini dünya kamuoyuna insan hakları, adalet, fırsat eşitliği vb. konularda öncü ülkeler olarak tanıtan ülkeler birbirlerinin maske ve ekipmanlarına el koymaya başladılar. Bunun ilk örneği Mart

ayında Çekya ve İtalya arasında yaşandı. İtalya'nın sipariş ettiği 110 bin maskeye Çekya el koydu. Diplomatik girişimler ile sorun çözüme ulaştırıldı. Yine İtalya'nın sipariş ettiği ekipmanlar bu kez Fransa tarafından alı konuldu. Fransız basının İsveç sağlık şirketi olan Mölnlycke'nin Çin'den İtalya ve İspanya için sipariş ettiği malzemelere Fransa'da el konuldu. İsveç hükümetinin devreye girmesine rağmen maskelerin sadece yarısı İtalya ve İspanya'ya gönderildi. Bundan sonraki siparişler ise Fransa yerine Belçika üzerinden İtalya ve İspanya'ya gönderildi. Almanya ise 8 Mart'ta İsviçre'ye gidecek olan maskelere el koydu ve yine diplomatik girişimlerle sorun çözülebildi. Diğer ülkelerin sipariş ettiği maskelere el koyan Fransa ve Almanya'nın Çin'den yaptıkları siparişleri ise bu sefer ücreti nakit olarak ödeyen ABD'ye gönderildi. Almanya ABD'yi "modern korsanlıkla" suçladı (Esen, 2020).

Pietzcker'a (2020) göre, Covid-19 salgını süresince görüldü ki AB'nin ortak bir dil oluşturma ve beraber hareket etme yeteneği yoktur. Aksine, 2020 Mart ayından itibaren medyada, ekonomik veya parasal müzakerelere ulusal konumlanmalar yer aldı. Covid-19 sürecinde tüm ülkeler AB olmadan da kendi başlarının çarelerine bakabildiler. Vizyonel bir proje olan Avrupa fikri belki de ilk defa anlamını kaybetmeye başlamıştır. Ortak kültürel değerler ve tecrübelerle ölçülen, güçlü bir siyasi fikir olan Avrupa buharlaşmaktadır. Avrupa ülkeleri arasında dayanışma adına neredeyse hiçbir şey yapılmadı (Pietzcker, 2020:21-25).

Bu bize göstermiştir ki ülkeler böylesi kriz dönemlerinde birbirleri ile olan ilişkileri, uluslararası arenada yaşayacakları imaj ve itibar kaybını bir kenara bırakıp kendi ülkelerinin ihtiyaçlarını karşılamak adına dünya kamuoyu nezdinde hiç hoş karşılanmayacak davranışlar sergileyebiliyorlar. Türkiye ise, kendi vatandaşlarının tepkisine rağmen, yaptığı dış yardımlarla ihtiyaç sahibi ülkelerin ihtiyaçlarını karşılamış, diğer ülkelere bir kamu diplomasisi dersi vererek uluslararası imaj ve itibarının artırılmasına katkıda bulunmuştur (Özerdem ve Barlas:2021:87). İnsanlığın iyiliğine yönelik hizmetlerde bulunan toplumlar, kamu diplomasisi çerçevesinde uzun vadede pozitif bir itibara sahip olacaklardır (Sirt ve Ergenç, 2021:286).

Duran (2020), ülkelerin Covid-19 salgınında neden diğer ülkelere yardım ettiklerini irdelerken, salgının ilk haftalarında AB ve NATO'nun sınıfta kaldığını vurgulamıştır. AB ülkelerinin yardım etmediği İtalya'ya Rusya ve Çin tarafından yollanan yardımlar ise "otoriter ülkelerin rejim propagandası" olarak görüldü ama Duran'a göre bu yardımlar AB liderlerinin "krizdeki acizliği" olarak görülmelidir. Yapılan dış yardımlarda Çin ve Türkiye karşılaştırması yapan Duran, Çin'in yaptığı yardımları daha çok virüsün yayıldığı ülke olarak görülen imajını düzeltmek adına "ön alıcı kamu diplomasisi" aracı olarak kullandığını ifade ediyor. Türkiye'nin yardımları ise Çin'in aksine çok daha kapsamlı bir uluslararası iş birliği vizyonuna karşılık geliyor. Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'nun Washington Times'da dile getirdiği "küresel iş birliğini pandemi sonrasına 'olumlu bir

miras' olarak bırakmayı öneren cümlesine atıfta bulunarak "Ankara'nın yardımlarının, uluslararası sistemin nereye gideceğine dair kaygıların yükseldiği bir dönemde önemli bir iş birliği arayışının uzantısı" olduğunu ifade eder (Duran, 2020).

T. C. İletişim Başkanı Fahrettin Altun, salgın başladığında uluslararası iş birliğinin yok denecek kadar az bir seviyede olduğunu belirtmiş ve "Her ülke tek taraflı hareket etmeyi tercih etti, tıbbi ekipman söz konusu olduğunda korumacılık yöntemini izledi ve krize müşterek yanıt verecek bir çerçeve geliştiremedi. Ayrıca Kovid-19 krizi, dünyadaki mevcut eşitsizliklerin sadece az gelişmiş ülkeler için değil, tüm dünya için büyük bir tehdit olduğunu da gösterdi. Kaynakların ve ekipmanların adil dağıtımını olmadan mevcut salgının sona ermeyeceği anlaşıldı" ifadelerine yer vermiştir (Altun, 2021).

Tıbbi ekipmanlardan sonra ülkelerin mücadele içine girdiği diğer bir alan ise üretilen Covid-19 aşılardır. Aşılar kendi vatandaşlarının erişimini garantilemek adına diğer ülke vatandaşlarının erişimine müdahale etme girişimleri "aşı milliyetçiliği" kavramının tartışılmasına neden oldu. Esen (2021), aşı milliyetçiliğini; "çoğu zaman az gelişmiş ülkelerin aşıya erişimini zorlaştıracak şekilde bazı ülkelerin öncelikli olarak kendi vatandaşlarını korumak için aşı arzını garantileme süreci olarak ifade edilmektedir" şeklinde tanımlar (Esen, 2021:1).

Aşının Covid-19 tedavisinde etkili olduğunu kabullenen ülkeler, aşıların diğer ülkeler ile ilişkiler kurmak için bir fırsat olduklarının farkına vardılar. Aşılar, ülkelerin birbirleri ile olan ilişkilerini etkilemek için güçlü bir unsur haline geldiler ve "aşı diplomasisi" kullanılmaya başlandı. Bazı ülkeler bu diplomasi çeşidini kullanarak jeopolitik avantajlar elde etmeye çalıştılar. Ulus markalama kavramı olduğu gibi diğer ülkeler derin bağlantılar kurup, uluslararası düzeyde bir imaj geliştirme uygulaması olarak kullanılmıştır. İşte bu yüzden aşı diplomasisi yumuşak güç kullanmanın bir çeşidi olarak kabul edilir (Lee, 2021).

Türkiye, 20 Nisan 2022 tarihi itibarıyla, aşı ihtiyacı olan 19 ülkeye 6,3 milyon dozdan çok aşı hibe etmiştir. Aşı hibesi yapılan ülkeler, Bosna Hersek, Karadağ, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Kırgızistan, Kuzey Makedonya, Libya, Moldova, Özbekistan, Senegal, Tunus, Türkmenistan, Burkina Faso (Türk Devletleri Teşkilatı adına yapılan hibe kapsamında), Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Benin, Nijer, Somali, Tanzanya, Mali ve Sierra Leone'dir (Koronavirüs Salgınındaki Rol ve Vizyonumuz, 2022a).

Türkiye ise yerli aşı olan "TURKOVAC" için acil kullanım onayını "Biontech" ve "Sinovac" aşılarının ülkede yaygın kullanımından bir süre sonra 22 Aralık 2021'de aldı. Sağlık Bakanı Fahrettin Koca, Şanlıurfa'daki aşı üretim tesisinde yaptığı konuşmada "Bazı vatandaşlarımızın aşı olmak için tüm riskleri göze alarak kendi ürünümüzü beklediğini biliyorum. Bu vatandaşlarımızı, en kısa sürede randevularını alarak

TURKOVAC aşısını yaptırmaya davet ediyorum. TURKOVAC'ın üretimiyle birlikte bu aşımızı da tüm insanlıkla paylaşmaktan memnuniyet duyacağız” diyerek üretilen aşının tüm insanlıkla paylaşılacağı duyurmuştur (T. C. Sağlık Bakanlığı, 2021). Aşığı üretmesi başlı başına bir başarı ve uluslararası arenada bir itibar artırıcı unsurken, Türkiye'nin ürettiği aşığı dünyanın birçok coğrafyasında aşıya ulaşamayacak insanlarla paylaşması imaj ve itibar açısından çok daha fazlasının elde edilmesine dolayısıyla Türk kamu diplomasisine hizmet edecektir.

Ülkeler, Covid-19 salgını süresince kendi vatandaşlarını diğer ülkelerden tahliye ettiği gibi ayrıca diğer ülke vatandaşlarının da ülkelerine veya daha güvenli bölgelere ulaştırılmasında rol oynamıştır. Ülkelerin gerçekleştirdiği bu tahliye operasyonları da ülkelere imaj ve itibar oluşumu açısından büyük katkılar sağlamıştır. Uygulanan kısıtlamalar ve salgının gidişatı yüzünden bazı ülkeler vatandaşlarını ve diplomatlarını Çin'den tahliye etmek istediler. Çinli yetkililerin verdikleri izinler doğrultusunda, Japonya, ABD, Avustralya, Hindistan, Fransa, Almanya ve Tayland vatandaşlarını tahliye eden ilk ülkeler oldular (Şencan and Kuzi, 2020:535). Türkiye'de şartlar oluştuğunda Çin'de mahsur kalan vatandaşlarını ülkeye getirebilmek için Çinli yetkililerle temasa geçti ve Cumhuriyet tarihinin en büyük bir tahliye operasyonunu gerçekleştirdi (T. C. İletişim Başkanlığı, 2021:409). Türkiye ilk tahliyesini salgının başladığı kent olarak kabul edilen Wuhan'dan 1 Şubat 2020'de gerçekleştirmiştir. Tahliye ile 32 Türk vatandaşı, 6 Azerbaycan vatandaşı, 3 Gürcistan vatandaşı ve 1 Arnavutluk vatandaşı olmak üzere toplamda 42 kişi Türkiye'ye getirilmiştir. (Şencan and Kuzi, 2020:538).

Ülkemize tahliyesi gerçekleştirilen vatandaşlarımızın sayısı 20 Nisan 2022 tarihi itibari ile 142 ülkeden 100 bini aşkın kişidir (Koronavirüs Salgınındaki Rol ve Vizyonumuz, 2022b). Vatandaşlarımızın tahliyesinde 644 uçak, 23 gemi ve 152 karayolu aracı kullanılmıştır. Türkiye kendi vatandaşlarının ülkeye getirilmesi dışında, Türkiye'de bulunan yabancı vatandaşların da tahliyesine yardımcı olmuştur. 17 Mart-11 Haziran döneminde 91 ülkenin tahliyelerine yardımcı olunmuş ve 37.682 yabancının Türkiye'den tahliyesi sağlanmıştır. Bu tarihler arasında doğrudan veya dolaylı olarak 290.000 yabancı Türkiye'den ayrılmıştır (T. C. İletişim Başkanlığı, 2021:432-433).

Türkiye bu süreçte gerçekleştirdiği kamu diplomasisi faaliyetleri ile Suriye, Irak ve Libya'da düzenlediği harekâtlardan dolayı zarar gören imajını düzeltmek için önemli bir fırsat elde etmiştir. Bu süreçte faaliyete geçirilen politikalar Türkiye'nin uzun vadede imajına olumlu yönde etki edecektir. Yumuşak gücünü kullanma imkânı artan Türkiye, salgın döneminde kamu diplomasisinin en önemli amaçlarından biri olan olumlu imaj oluşturma ve oluşan negatif algıyı değiştirebilme şansı yakalamıştır (Özerdem ve Barlas:2021:92).

Türkiye Covid-19 pandemisi boyunca Dünya'nın birçok ülkesine gerek medikal ekipman sağlama gerekse diğer ülke vatandaşlarının tahliyesi olsun birçok yardımda bulunmuştur. Çalışmanın bundan sonraki kısmında Türkiye'nin insani yardım kapsamında özellikle ABD ve AB ülkelerine sağladığı insani yardımlar, yine bu ülkelerin internet medyasındaki yansımaları ile kamu diplomasisi bağlamında değerlendirilecektir.

Araştırmanın Amacı

Koronavirüs salgını dünyayı daha önce hiç yaşamadığı iktisadi, politik ve psikolojik sorunlarla karşı karşıya bırakmıştır. Ülkeler hiçbir ayırım yapmayan bir gerçeklikle yüzleşmiş ve bu olağanüstü gerçekliğe hazırlıksız yakalanmıştır (Kaya, 2022:133). Dünyanın gelişmiş ülkeleri dahi medikal malzemelere ulaşmakta zorluk çekmişler ve başka birçok nedenle yardım ettikleri ülkelere yardım almak zorunda kalmışlardır. Özellikle sağlık alanında tüm dünya ülkeleri ve çatı kuruluşlar olan WHO, BM ve NATO gibi kurumlar arasında organizasyon anlamında bir kopukluk olduğu görülmüştür. Bu durum tüm dünyayı etkileyen böylesine büyük sorunlar için bir iş birliği oluşturmanın ve birlikte hareket etmenin önemini artırmıştır. Türkiye bu süreçte kendi kamuoyunun ihtiyaçlarını karşılama konusunda tepki çekmiş olsa da tıbbi yardım isteğinde bulunan ülkelere yardımda bulunmuştur (Sirt ve Ergenç, 2021:286).

Bu çalışma ile Türkiye'nin Covid-19 salgını sürecinde Türkiye'nin ABD ve AB ülkelerine yaptığı insani yardımların, yine bu ülkelerin medyalarındaki yansımaları üzerinden, Türkiye'nin yardımsever imajına ve itibarına olası etkilerinin kamu diplomasisi bağlamında değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Araştırmanın Önemi

Çalışmada dayanışmanın ön plana çıktığı Covid-19 salgını sürecinde Türkiye'nin ABD ve AB ülkelerine yaptığı medikal malzeme insani yardımlarının etkisi doğrudan bu ülkelerin medyalarına yansıyan haberler aracılığı ile değerlendirilecektir. Yapılan literatür taramasında Türkiye'nin gerçekleştirdiği insani yardımların yardım yapılan ülkelerin basın kuruluşlarının gözünden değerlendirildiği çalışma sayısının çok az sayıda olduğu görülmüştür (İnce, 2021; Yazar, 2021). Salgın döneminde yapılan yardımların AB ülkeleri ve ABD'deki medya kuruluşlarındaki yansımalarını değerlendirecek olan çalışma ile literatüre katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Bu çalışma, Covid-19 salgını boyunca AB ve ABD'ye yapılan insani yardımların Türkiye'nin kamu diplomasisi, imaj ve itibarına katkılarını yardım alan ülkelerin medyalarının geri bildirimleri ile ölçümlemek açısından büyük bir önem arz etmektedir.

Araştırmanın Kapsamı ve Sınırlılıkları

Türkiye'nin AB ülkeleri ve ABD'ye yaptığı Covid-19 yardımlarının 2020 yılının Nisan ve Mayıs aylarında yoğunlaştığı görülmüştür (T. C. İletişim Başkanlığı, 2021). Bu nedenle

çalışma kapsamında, 2020 yılının 1 Nisan ve 15 Mayıs tarihleri arasında ABD ve AB ülkelerinde İngilizce yayın yapan internet haber sitelerinde Türkiye'nin salgın döneminde yaptığı insani yardımları konu alan makaleler değerlendirilmiştir. Yapılan araştırma neticesinde Türkiye'nin yaptığı insani yardımların bu ülkelerin internet haber sitelerinde yeteri kadar yer bulamadığı tespit edilmiştir. Çalışma kapsamında incelenecek olan ABD ve AB medyasında 1 Nisan ve 15 Mayıs 2020 tarihleri arasında İngilizce yayın yapan internet haber sitelerinde yayınlanan makaleler arasından seçilenler aşağıdaki gibidir:

- Turkey sends medical equipment to help US fight virüs (www.apnews.com, 28 Nisan 2020).
- Turkey turns medical diplomacy to heal damaged relations (www.reuters.com, 11 Mayıs 2020).
- Coronavirus PPE: all 400,000 gowns flown from Turkey for NHS fail UK standarts. (www.theguardian.com, 7 Mayıs 2020).
- Turkey takes coronavirus pandemic diplomacy to next level. (www.thetimes.co.uk, 1 Mayıs 2020).
- In letter to Trump, Turkey's Erdogan urges better U. S. understanding (www.reuters.com, 29 Nisan 2020).
- Turkey emerges as key player in global COVID-19 fight (www.thehill.com, 14 Nisan 2020).
- Turkey becomes the second NATO member to answer Spain's call for help in fight against Coronavirus. (www.theolivepress.es, 1 Nisan 2020).

Yöntem

Çalışma için seçilen makaleler Hollandalı bir dilbilimci ve söylem analisti olan Teun Adrian van Dijk'ın Eleştirel Söylem Çözümlemesi (ESÇ) yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Van Dijk söylem analizinin "dil kullanımına ve dile yönelik kuramsal ve yöntem bilimsel bir yolu olduğunu" ifade etmiştir. (Karacan Yücedağ, 2022:34). Eleştirel Söylem Çözümlemesi ise ideolojik nedenlerle sunulan dilsel yapıları dilbilim yöntemlerinden yararlanarak bir sistem dahilinde açıklamayı hedefleyen çalışmalardır (Büyükkantarcioglu, 2012:166).

Söylem ve ideoloji arasındaki ilişki çift yönlü bir ilişkidir. İdeoloji söylemi oluşturduğu gibi söylem de ideolojinin sürdürülebilirliği için önemlidir. Bu iki kavram arasındaki kompleks ilişkinin anlamlandırılmasında ESÇ önemli bir role sahiptir (Özeke, 2022:57). "Söylem ve ideoloji tek bir disiplin altında yeteri kadar incelenebilecek kavramlar değildir" (Van Dijk, 2020:20). ESÇ, 1960'lı yıllardan bu yana sadece dilbilimsel bir çalışmada değil aynı zamanda birçok farklı disiplin içinde uygulanabilen, sosyal içeriklerin çözümlenmesine yönelik disiplinler arası bir yöntemdir. Norman Fairclough,

Ruth Wodak ve Teun Van Dijk gibi yazarlar tarafından ortaya çıkarılan EŞÇ daha çok siyasal ve sosyal alanlarda kuramsal bir çerçeve olarak değerlendirilmiştir (Doyuran, 2018:314).

Eleştirel söylem çözümlemesi, “iktidar ilişkilerine, sosyal sorunlara, toplumsal olayların birey üzerindeki ve söylemindeki etkilerine, toplumsal dil kullanımına ve bu kullanımın nedenlerine odaklanır” (Camcı, 2019:59). Eleştirel söylem analizi bir kuram ve çözümleme metodudur; başlangıç noktası toplumsal problemlerdir. Bu problemlerin altında, güç, ideoloji ve baskınlık çatışmaları yatmaktadır (Ercan ve Danış, 2019:548).

Eleştirel söylem çözümlemesi mevcut veriler sonucunda ortaya konulan bir çözümleme yöntemidir. Çözümlemenin eleştirel olması söylemin toplumsal, politik, ideolojik ve sosyokültürel bir yapı arz etmesindedir (Doyuran, 2018:303) Eleştirel söylem analistleri ise net bir pozisyon alarak toplumsal eşitsizliği anlamak, teşhir etmek ve nihayetinde meydan okumak isterler. Bu nedenle EŞÇ politik açıdan kararlı söylem analistlerinin sosyal bir hareketi olarak nitelendirilirler (Van Dijk, 2015:466). Son yıllarda, metin, etkileşim ve sosyal bağlamın söylemselliğini araştırmak, dil ve ideoloji arasındaki ilişkiyi incelemek ve egemen ideolojilerin kendilerinden daha güçsüz olanları nasıl baskıladığını anlamak için birçok eleştirel söylem çözümleme çalışmaları yapılmaktadır (Ramanathan ve Tan, 2015:66).

Haber söylem olarak kabul etmek haberi en doğru şekilde değerlendirmenin yöntemlerinden biridir. Van Dijk’ e göre haber de bir söylemdir çünkü haberi söylem olarak çözümlemek haberi içinde olduğu toplumsal yapı içinde meydana gelen güç iktidar ilişkilerinden koparmadan analiz etmektir (Toruk ve Sine, 2012:356-358).

Van Dijk’in söylem çözümlemesi makro ve mikro olmak üzere iki yapıdan meydana gelir. “Tematik” ve “şematik” çözümlemeden oluşan makro yapıda, çözümleme başlıklar, haber girişleri, ana olay, haber kaynakları, bağlam bilgisi, arda alan bilgisi ve fotoğrafların değerlendirilmesidir (Yardım ve Doğruel, 2019:141).

Makro yapı analiz edilirken amaçlanan söylemin ne ile alakalı olduğunu ve haberin üretilme amacının ne olduğunu bulmaktır. Makro yapı analizi okuyucunun aklında kalan bilginin ne olduğunu açıklar (Günay, 2022:50-53-54). Makro yapıda değerlendirilen başlık ve haber girişi metnin özetini ve girişini oluşturur (Van Dijk, 1983:36). Mikro yapıda ise sentaktik çözümleme incelemesi yapılarak; cümlelerin aktif ya da pasif şekilde kullanılıp kullanılmadıklarına (Özer, 2011:83-84), haberin retorikğine ve ideolojik yapılanma açısından son derece önemli olan sözcük seçimlerine bakılır (Özer, 2012:138). Bir haber söyleminde yukarıda belirtilen kategorilerin hepsinin aynı anda olması gerekmez (Van Dijk, 1983:37).

Bulgular

Makro Yapı

Tematik Çözümleme

“Turkey sends medical equipment to help US fight virüs (Türkiye ABD’nin virüs ile mücadelesine yardım etmek için tıbbi ekipman gönderiyor)” adlı makalenin başlığı haber metnindeki bilgileri özetleyen bir şekilde oluşturulmuştur. Giriş paragrafında ise Türkiye’nin koronavirüs ile mücadele eden Birleşik Devletlere uçak dolusu kişisel koruma ekipmanı yolladığının bilgisi detay verilmeden verilmiştir. Haberde Anadolu Ajansı kaynak gösterilerek, ön planda yollanan yardım malzemelerinin ve arka planda nakliyede kullanılan askeri kargo uçağının olduğu bir fotoğraf paylaşılmıştır.

“Turkey turns to medical diplomacy to heal damaged relations (Türkiye zarar gören ilişkileri düzeltmek için medikal diplomasiye yöneliyor)” adlı makalenin başlığı Türkiye’nin sorunlu diplomatik ilişkilerini onarmak için medikal diplomasiyi kullandığını vurgulamaktadır. Haberin alt başlığında ise uçakların Türk bayrakları ve Cumhurbaşkanlığı mühürleriyle donatılmış sandıkların Ankara’nın büyük yardım kampanyasının bir parçası olarak uçaklara yüklendiğini belirtmektedir. Başlık haber metnini özetler niteliktedir.

Coronavirus PPE: all 400,000 gowns flown from Turkey for NHS fail UK standards (Koronavirüs PPE (Kişisel Koruma Ekipmanı): NHS (Ulusal sağlık hizmetleri) için Türkiye’den gelen 400,000 cerrahi önlüğün tamamı İngiltere’nin standartlarına uymuyor) başlığında “fail” (uygun olmayan-yetersiz-başarısız) kelimesi özellikle kullanılmıştır. İngiltere’nin Türkiye’den tedarik ettiği kişisel koruma ekipmanlarının İngiltere’nin Milli Sağlık Sistemi standartlarını karşılamakta başarısız olduğu özellikle “fail” kelimesinin kullanılması ile vurgulanmıştır. Kişisel koruma ekipmanlarının sayısını 400,000 olarak verilmiş ve “all” (tamamı) kelimesi ile yollanan tüm ekipmanların İngiltere standartlarının dışında olduğu vurgulanmıştır. Başlık metni özetlemektedir ve metinle uyum içindedir. Haber girişinde sağlık malzemelerinin sağlık departmanı tarafından geri gönderilmesinin ve geri ödemenin alınmasının değerlendirildiği vurgulanmıştır. Haberde daha önce halka duyurusu yapılan ve gecikmeli olarak iki hafta önce ulaştığı bilgisinin verildiği, Türkiye’den gelen yardım malzemelerinin ulaştığı kargo uçağının olduğu bir fotoğraf paylaşılmıştır.

“Turkey takes coronavirus pandemic diplomacy to next level (Türkiye koronavirüs salgını diplomasisini bir sonraki aşamaya taşıyor)” başlığı ile Türkiye’nin koronavirüs salgını diplomasisinde bir üst seviyeye geçtiği vurgulanmış ama yine de başlıkta bir belirsizlik mevcuttur. “next level” ile Türkiye’nin salgın diplomasisi işini abarttığı vurgusu yapılmıştır. Haber girişinde Türkiye’nin insani diplomasi ve Avrupa ve ABD’ye yolladığı büyük yardımlarla küresel bir etki yaratma amacı ile bir yarışa girdiği ima edilmiştir. Haberde herhangi bir fotoğraf kullanılmamıştır.

“In letter to Trump, Turkey's Erdogan urges better U.S. understanding (Türkiye'nin Erdoğan'ı Trump'a yazdığı mektupta ABD'den daha çok anlayış bekliyor)” başlığında ise Erdoğan Trump'a yazdığı mektup aracılığıyla Birleşik Devletlerin anlayışını istemektedir ve başlık metin ile uyusmaktadır. Haber girişinde Başkan Erdoğan'ın Trump'a yolladığı mektupta koronavirüs salgını döneminde gösterilen dayanışma ve paylaşılan yarım ekipmanları göz önünde bulundurulduğunda Birleşik Devletler Kongresi tarafından Türkiye'nin stratejik öneminin daha iyi anlaşılmasını umduğunu bildirdiği belirtilmiştir. Haberde Erdoğan'ın kürsüde konuşurken kullanılan fotoğrafı haberin yayınlanma tarihinden yaklaşık bir buçuk ay önceye ait ve haberin konusundan bağımsız bir fotoğraftır.

“Turkey emerges as key player in global COVID-19 fight (Türkiye, küresel COVID-19 mücadelesinde kilit oyuncu olarak ortaya çıkıyor)” başlıklı makale Türkiye'nin Covid-19'a karşı mücadelede küresel bir aktör olarak öne çıktığını ele almaktadır. Başlıktaki önerme metin ile uyumludur.

“Turkey becomes the second Nato member to answer Spain's call for help in fight against Coronavirus (Türkiye, İspanya'nın Koronavirüs ile mücadelede yardım çağrısına cevap veren ikinci NATO ülkesi oldu)” makalesinin başlığı metinle uyumludur ve metinde geçen bilginin özetini yansıtacak şekilde verilmiştir. Başlıkta eksik bilgilendirme yaparak Türkiye için “ikinci Nato üyesi” (the second Nato member) kelimesi kullanılmış olup birinci ülkenin kim olduğuna dair bir bilgi verilmemiştir. Metinde bu ülkenin Çek Cumhuriyeti olduğu anlaşılmaktadır. Eksik bilgilendirme yapılan başlıkta ve haber girişinde “yardım çağrısı” (call for aid) kelimelerinin kullanılması İspanya'nın koronavirüs ile mücadelede zorlandığı imajını yansıtmaktadır. Haberde fotoğraf kullanımı yapılmamıştır.

Şematik Çözümleme

“Turkey sends medical equipment to help US fight virüs” adlı makalede Türkiye'nin koronavirüs ile mücadele eden Birleşik Devletlere yardım için sağlık malzemeleri ile dolu bir uçağı kaldırdığını Anadolu Ajansını kaynak göstererek belirtmiştir. Bir üst düzey yetkiliyi ismini vermeden kaynak olarak göstermiş ve Amerika'ya yollanan sağlık malzemelerinin detaylarının da verildiği makalede İngiltere, İtalya ve İspanya'ya da yardımda bulunduğu bilgisine yer verilmiştir. Makale yumuşak bir dille bu ülkelere yardımda bulunarak Türkiye'nin böyle kriz dönemlerinde kendisini insani yardım sağlayan bir ülke pozisyonuna koymayı amaçladığı belirtilmiştir. Türkiye İletişim Başkanı Fahrettin Altun ve ABD Büyükelçisi David Satterfield'in karşılıklı destek mesajlarına yer verilmiştir.

“Turkey turns to medical diplomacy to heal damaged relations” adlı makalede Türkiye'nin üzerinde Mevlana'nın “There is hope after despair and many suns after darkness” (Ümitsizlikten sonra nice ümitler, karanlıkların sonunda nice güneşler var)

sözü yazılı içi sağlık malzemeleri ile dolu olan sandıkları ile sadece Covid-19 ile olan mücadeleyi atlatmak için değil aynı zamanda endişe verici diplomasisini düzeltmek amaçlı kullandığı belirtilmektedir. Habere göre Türkiye, Rusya'dan aldığı savunma füzeleri, insan hakları, İran'a karşı Batı'nın uyguladığı yaptırımlar yüzünden NATO, ABD ve AB ile olan kötü ilişkilerini düzeltmek için virüs krizini bir fırsat olarak görmektedir. Salgın sırasında yaptığı maskeler, koruyucu ekipmanlar, test kitleri, dezenfektanlarla Türkiye'nin kendini dünyanın üçüncü büyük yardım yapan ülkesi olarak gösterdiği vurgulanmıştır. Erdoğan'ın ABD'ye yollanan yardımlarla beraber Trump'a yolladığı mektupta dayanışma vurgusu yapılarak Türkiye için daha iyi bir anlayış istediği belirtilmektedir. Aynı şekilde Erdoğan, üyelik süreci devam eden ancak insan hakları, Suriyeli mülteciler ve Akdeniz'deki gaz arayışları ile ilgili sorunları olan Avrupa'ya da aynı gemideyiz diyerek daha iyi bir anlayış mesajını iletmiştir. Türkiye ve ABD ve Avrupa ülkeleri ile olan problemler ortaya konmuş ve yardımların arkasında başka amaçların olduğu tekrarlanmıştır. "Problems Persist" (Devam eden sorunlar) diye ikinci bir alt başlığın bulunduğu makalede ABD ile olan sorunlarla ilgili T. C. Dışişleri Bakanı Çavuşoğlu'nun "son yollanan Türk yardımından sonra ABD halkının nezdinde de pozitif bir atmosfer olduğu, ama Birleşik Devletlerle olan asıl sorunların hala devam ettiği" yönündeki açıklamalarına yer verilmiştir. Haberde Türkiye'nin Libya, Irak, İran, Filistin, Rusya, Balkanlar, Çin, Afrika ve 2018 yılında karşılıklı olarak diplomatlarını eri çağdırdıkları İsrail'e yardım yaptığını bildirilmektedir. Haberde ayrıca İngiltere'nin yetersiz olduğunu söyleyerek depolara kaldırdık dediği yardım malzemelerine de atıfta bulunarak tüm yardım kargolarının sorunsuz olmadığını vurgulamaktadır. Haberde analistler dediği kaynaklardan atıflarda bulunulmuştur. Londra'daki Kraliyet Uluslararası İlişkiler Enstitüsü danışman araştırmacısı olan Fadi Hakura'ya göre ne kadar iyi niyetli olursa olsun, ne kadar yardım yaparsa yapsın, S-400 konuşlandırılmasından sonra Türkiye'ye karşı Washington'da olan olumsuz görüşler değişmeyecektir. Washington'daki Orta Doğu Enstitüsü'nün Türkçe çalışmaları merkezi kurucu direktörü Gönül Tol'a göre ise "bazı ülkeler Türk yardımlarını hoş görse de Türkiye'nin komşuları ve Batılı müttefikleri ile olan ilişkileri birkaç sembolik adım ile çözülemeyecek kadar ciddidir". Haberde Türkiye'nin ABD ve AB ülkeleri ile olan sorunlara ilişkin tarihi bir arka plan sunularak verilen arda alan bilgisi bulunmaktadır. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı üzere Türkiye'nin yardımlarının ABD ve Avrupa ülkeleri nezdinde bir insani yardım olarak kabul görmemektedir. Türkiye'nin bu yardımlarının asıl amacı kötü ilişkilerini düzeltmek, siyasi ve ekonomik çıkar sağlamaktır. Eğer Türkiye ilişkilerini düzeltmek istiyorsa çok daha ciddi adımlar atmalıdır.

"Coronavirus PPE: all 400,000 gowns flown from Turkey for NHS fail UK standards" başlıklı makalede Türkiye'den tedarik edilen sağlık malzemelerinin "fail" (yetersiz-başarısız) kelimesi kullanılarak Türk ürünlerinin İngiliz standartlarını karşılayacak düzeyde olmadığı vurgulanmıştır. Haberde iki hafta önce şu an yetersiz olarak kabul

edilen koruyucu ekipmanların nakliyesini hızlandırmak için bir RAF uçağının gönderildiğinden bahsederek bir ardaan bilgisi verilmektedir. Aynı zamanda haber metninde sağlık malzemelerinin gecikmesinin nedeninin İngiltere'nin gerekli izinleri almaması olduğu da açıkta belirtilmiştir. Metinde gelen 400.000 koruyucu malzemenin standartları karşılamadığı anlaşıldıktan sonra bir depoda tutulduğu bildirilmektedir. Haberde gelen koruyucu ekipmanların İngiliz standartlarına tam olarak hangi nedenlerle uymadığına dair bir bilgiye yer verilmemiştir. Konu ile ilgili herhangi bir Türk yetkilinin yorumuna yer verilmemiştir. Haberden anlaşıldığı üzere sağlık çalışanları için gerekli ekipmanların zamanında ülkeye getirilememiş olması hükümete karşı büyük bir tepki oluşturmuştur. "The Telegraph" kaynak gösterilerek hükümetin koronavirüs sürecinde vantilatör üretimi için başlattığı girişimin de başarısız olduğunu belirtmesi ile İngiltere'nin salgın dönemini iyi yönetemediği vurgulanmıştır.

"Turkey takes coronavirus pandemic diplomacy to next level" başlıklı makalede Türk hükümetinin kendini üçüncü büyük yardım sağlayıcı ülke olarak duyurduğunu ve bunun ülke tarafından ulusal bir gurur meselesi olarak görüldüğü vurgulanmıştır. Haberde salgının diplomatik normları değiştirdiği, bir zamanlar bağışçı olan ülkelerin alıcı haline geldikleri gözlemlenmiştir. Haberde yapılan diğer bir tespate göre ise; bir zamanlar Batının gücüne ve servetine tehdit olarak görülen ülkelerin kendilerini kurtarıcı olarak konumlandıkları ifade edilmiştir. Türkiye'nin yardım diplomasisi liderler ile olan ilişkilerin düzeltilmesinde işe yaramıştır diyerek Türkiye'nin yardımları lehine kullandığı imasında bulunulmuştur. Haberde ilişkileri düzeltme çabası uzun zaman alabilecek olsa da Türkiye'nin girişimlerinin işe yaradığı belirtilmiştir. Saray Bosnalı bir analist olan Adnan Huskic'e atıfta bulunarak "İçinde tek bir paletin olduğu uçaklar da olsa, insanlar AB'nin görmezden geldiği bir zamanda Türkiye'nin bize yardım ettiğini görüyorlar" beyanının paylaşılması Türkiye'nin insanların gözündeki imaj ve itibarının çok daha fazla arttığının bir göstergesidir.

"In letter to Trump, Turkey's Erdogan urges better U.S. understanding" başlıklı makalede Erdoğan'ın mektubunun Covid-19 salgını ile mücadele eden bir NATO müttefiki olan ülkeye yolladığı sağlık malzemeleri ile beraber Salı günü (28 Nisan 2020) ulaştığını, ancak yollanan mektubu Erdoğan'ın Ankara ofisinin ertesi gün (Çarşamba) açıkladığını belirtmektedir. Haberde Erdoğan'ın İletişim Başkanlığının web sitesinde yayınlanan mektubu kaynak gösterilmiş ve Erdoğan'ın "Umuyorum ki önümüzdeki dönemde, Kongre ve ABD basını da salgın sırasında sergilediğimiz bu dayanışmanın da etkisiyle, ilişkilerimizin stratejik önemini daha iyi kavrayacak ve ortak sorunlarımızla ortak mücadelemizin gerektirdiği anlayış içinde hareket edecektir" sözlerine yer verilmiştir. Kongrenin Türkiye'ye Rusya'dan aldığı S-400 savunma sistemi konusundaki yaptırımları, haberde "Kürt milisler" diye adlandırılan PKK'ya Suriye'de sağlanan

destek, bir Türk bankasının yöneticisinin mahkumiyetine, Türkiye'nin başka ülkelere sağlanmasına rağmen kendisine sağlanmayana ekonomik takas anlaşmalarına da değinilmiş ve Erdoğan'ın salgın yardımı ile yolladığı mektup aracılığı ile bu anlaşmazlıkların sonlandırılmasına yönelik bir anlayış beklediğini ima etmektedir.

"Turkey emerges as key player in global COVID-19 fight" başlıklı makale Covid-19 pandemisi boyunca Türkiye'nin, dünyanın virüs ile mücadelede kilit bir destekçi olarak kendini kanıtladığına dikkat çekerek başlamaktadır. Ülke içindeki önlemlerde de Türkiye Avrupa'daki kilit ülkelere nispeten daha hızlı davranmıştır. Haberde Türkiye'nin yaşamış olduğu depremler gibi felaketler ve Suriyeli mülteciler gibi kitlesel hareketlerden dolayı salgın sürecini bu kadar iyi yönetmesinin sürpriz olmadığı vurgulanmıştır. Türkiye'nin Balkan ülkeleri, İtalya, İspanya, Libya, Birleşik Krallık, USA, İsrail ve Libya'ya yaptığı yardımlara yer verilmiştir. Haberde Türkiye'nin yardım yaptığı, İsrail, Libya ve Suriye'ye yaptığı yardımlardan bahsedilirken bu ülkelerin Türkiye'nin dış politikaları için son derece önemli olan iç meselelerinden de bahsedilmiştir. Metinde İsrail'i ilk tanıyan Müslüman ülkenin Türkiye olduğu hatırlatılarak, son zamanlardaki sorunlu ilişkilere rağmen Türkiye'nin bu ülkeye yardımda bulunmasına da değinilmiş, ön koşul olarak sunulmasa da İsraili yetkililerden Filistin'e yardım yollamak için anlayış beklediği haberde belirtilmektedir. ABD'ye 500.000 adet koronavirüs testi, İngiltere'ye 100.000 koruyucu elbise yolladığı bilgisi de verilmiştir. İdlib'de Şubat 2020'de gerçekleşen ve 33 askerin şehitliğiyle sonuçlanan olaylara da atıfta bulunularak Covid-19 ile mücadele sürecinde Türkiye'nin Suriye'deki sınır dışı operasyonlarını seyreklettiğine ve İdlib'in Esad rejiminin eline geçmesi halinde şu 3,6 milyon olan mülteci sayısının daha da artma riskinin olduğu belirtilmektedir. Haberde, ülkelerdeki medikal ekipmanların eksikliğinin ülkelerin olası büyük salgınlara karşı nasıl hazırlıksız olduklarına dikkat çekilmiş ve böyle bir süreçte aldığı önlemler ve uygulamaları ile bir ülke ödüllendirilecekse bu ülkenin Türkiye olması gerektiği vurgulanmıştır.

"Turkey becomes the second nato member to answer Spain's call for help in fight against Coronavirus" başlıklı makalede Türkiye'nin, İspanya'nın salgınla mücadele için yaptığı yardım çağrısına miktar olarak belirtilmesi de içinde maskelerin, önlüklerin ve dezenfektanların olduğu yardım malzemeleri gönderdiği vurgulanmaktadır. Haberde yardımları taşıyan uçağın Madrid'e inmeden önce İtalya'ya uğrayarak oraya da yardım malzemelerini bıraktığı belirterek Türkiye'nin yardımseverliğine vurgu yapmıştır. Bu bilgi Türkiye'nin salgın sürecinde aktif bir yardım politikası uyguladığının göstergesi olması açısından büyük önem arz etmektedir. Ankara'daki diplomat kaynaklara dayandırdığı bilgiye göre; İspanya Dışişleri Bakanı Türk meslektaşını arayarak yardımlarından dolayı teşekkürlerini iletmiştir. Haberin retoriğini desteklemek için

bir fotoğraf desteği sağlanmamıştır. Haberde NATO'nun yardım yollayacak kapasitesinin olmadığını, Trump'ın ise ABD'nin yardım edeceğini duyurmasına rağmen ulaşan bir şeyin olmadığı da vurgulanmaktadır. Bu örneklerle karşılaştırıldığında Türkiye'nin yardımda bulunmasının ülkenin İspanya kamuoyundaki önemini artırdığı yorumunu yapabiliriz.

Mikro Yapı

Sentaktik Çözümleme

“Turkey sends medical equipment to help US fight virüs” adlı makalede aktif cümle yapıları kullanılmıştır. Haberin retorik için üzerinde Türk bayrağının olduğu yardım kolileri kargo uçağı önünde paylaşılmıştır. Türk haber ajansı olan Anadolu Ajansı kaynak olarak gösterilmiştir. Haber metnini oluşturan cümleler basit bir yapıda hazırlanmıştır ve metnin okuyucunun olayları takibini zorlaştıracak karmaşık bir yapısı yoktur. *“An attempt to improve”* (girişim), *“positioning itself”* (kendini konumlandırma), *“provider of humanitarian aid”* (insani yardım sağlayıcı), *“times of crisis”* (kriz zamanlarında) gibi kelimeler Türkiye'nin birçok ülkeye daha yardımda bulunduğunu belirten aynı cümle içinde kullanılarak Türkiye'nin bu yardımlar ile yardım sağlayıcı ülke imajını geliştirme çalıştığı vurgulanmaktadır.

“Turkey turns to medical diplomacy to heal damaged relations” adlı makalede Türkiye'nin yaptığı sağlık malzemeleri yardımı ile sorunlu olan ilişkileri iyileştirme amacıyla olduğu vurgulanmıştır. Haberde sözcük seçimleri incelendiğinde, *“better days”* (daha iyi günler) ve *“fraught diplomacy”* (endişe verici-yoğun-sorunlu) sözcükleri ile Türkiye'nin diplomasisinin durumu ortaya konulmaya çalışılmıştır. NATO, ABD ve AB ile olan ilişkileri için *“darkened by disputes”* (anlaşmazlıklarla-sorunlarla karartılmış) kelimeleri kullanılmıştır. Türkiye'nin yaptığı yardımların fırsatçılık olarak görüldüğü *“opportunity to soothe”* (yatıştırmak için bir fırsat) kelimelerinden açıkça anlaşılmaktadır. Türkiye'nin Afrika'daki 15 ülkeye yolladığı yardımlar için ise *“seeking to expand influence and commercial ties”* (etkisini ve ticari bağlarını artırmak) kelimeleri kullanılmıştır. Haber metnindeki sözcük seçimleri incelendiğinde Türkiye'nin yaptığı insani yardımlarla elde etmek istediği olumlu imaj ve itibarın, Türkiye'yi fırsatçı ve sorunlu ülke göstererek engellenmeye çalışıldığı görülmektedir. Haber okuyucunun takip edebileceği sadelikte yazılmıştır. Haberde her ne kadar ilk fotoğrafta kullanılmamış olsa da haberin devamında paylaşılan diğer 4 fotoğrafta haberde bahsedilen Türk bayrakları ve Cumhurbaşkanlığı amblemleri görülmektedir. İlk kullanılan fotoğrafta Türk uçağı olmasından başka yardımların Türkiye'ye ait olduğuna dair bir unsur bulunmamaktadır.

“Coronavirus PPE: all 400,000 gowns flown from Turkey for NHS fail UK standards” adlı makalede tamamen tek taraflı bir bakış açısı yansıtılmış, *“fail”* (uygun olmayan-yetersiz-başarısız), *“impounded”* (el konulmuş), *“not to conform”* (uyumsuz) gibi

kelimeler kullanılarak Türkiye'nin sağladığı yardım malzemeleri kötülenmiş ve ülkenin imaj ve itibarına katkı yapacak olan yardım gölgede bırakılmaya çalışılmıştır. İstedikleri kişisel koruma ekipmanları için daha önce “very significant” (çok önemli) kelimesi kullanılması aslında İngiltere'nin bu ekipmanlara olan ihtiyacını gözler önüne sermektedir. Daha gönderilen ekipmanların gerçekten standartlara uyup uymadığı tarafsız bir şekilde ortaya koyulmadığı halde “Return” ve “refund” gibi kelimelerin kullanılması Türkiye'ye ve Türk ürünlerine karşı duyulan önyargının göstergeleridir. Metinde genelde Türk ürünlerinden bahsederken pasif yapı kullanılmıştır. Bu Türk ürünlerine karşı duyulan önyargının bir göstergesi olabilir. Metinde özellikle doğrudan ve dolaylı birçok alıntı kullanılmıştır. Tek taraflı olarak sağlık malzemelerinin yetersizliğine karar verilmiş ve okuyucunun kafasında soru işareti bırakmadan yönlendirme yapılmak istenmiştir. Haberde Türkiye tarafından gönderilen sağlık malzemelerinin standartları karşılamadığına yönelik herhangi bir kanıt gösterilmemektedir. Haber metni çok karmaşık bir yapıya sahiptir. Bir bilgi karmaşası yaşanmaktadır. Konu zaman zaman Türkiye'den gelen malzemelerden uzaklaşıp ülke içinde sağlık çalışanları ve sağlık kurumları arasında koronavirüsten kaynaklanan sorunlar yüzünden ortaya çıkan tartışmalara kaymıştır. Bu durum akla Türkiye'den gelen malzemelerin yetersizliği öne sürülerek ülke içindeki koronavirüs sürecinin kötü yönetiminden kaynaklanan sorunların asıl nedenleri örtülmeye mi çalışılıyor sorusunu akıllara getirmektedir.

“Turkey takes coronavirus pandemic diplomacy to next level” başlıklı makalede yazar Türkiye'nin insani diplomasi alanında ABD ve Avrupa'ya yaptığı yardımlar aracılığı ile bir nüfuz kazanmaya çalıştığını vurgulamaya çalışmış “race” (yarış) kelimesini kullanarak Türkiye'nin bu yardımları fırsata çevirmeye çalıştığını ima etmektedir. Türkiye'nin yaptığı yardımları “national pride” (ulusal gurur) meselesi yaptığını ve bunun diplomasinin normlarını alt üst ettiğini (inverted) belirtmiştir. Yazar, Türkiye ve ABD'nin son yıllardaki ilişkileri için “toxic” (toksik) kelimesini kullanmış ve ilişkilerin geldiği boyutu ortaya koymuş ve mektubun içeriğini okuyan birinin ilişkilerin bu kadar kötü olabileceğine inanamayacağını “you would never know” (asla bilemezdin-asla tahmin edemezsin) kelimeleriyle ifade etmiştir. İlişkiler bu kadar kötü iken bu içerikte bir mektubun yazılmış olabilmemesine dikkat çekmektedir. Başkan Erdoğan'ın ABD Başkanı Trump'a yolladığı mektupta “there were hints of what Turkey is hoping for from the US in return” (Türkiye'nin ABD'den yardımlara karşılık ne istediğine dair ipuçları vardı) diyerek Türkiye'nin mektubunun arkasında gizli bir ajanda olduğunu ima etmiştir. “Türkiye'nin Stratejisi” kelimesini kullanmış ve bu stratejinin işe yaradığını söylemiştir. Metinde yapılanların bir strateji dahilinde değerlendirilmesi önemlidir. Yazar olayları çok basit bir şekilde anlatmıştır. Okuyucu açısından kolay anlaşılır bir metindir.

“In letter to Trump, Turkey's Erdogan urges better U.S. understanding” başlıklı makalede hem aktif hem de pasif cümle yapıları bulunmaktadır. Makale basit bir şekilde kurgulanmıştır. *“Solidarity”* (dayanışma) kelimesi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından kullanılmış olsa da metinde ABD tarafından dayanışma ile alakalı yapılmış bir vurgulama bulunmamaktadır. Metinde *“soured”* (ekşimiş) kelimesi ile iki ülke arasındaki ilişkilerin son yıllardaki durumuna değinilmiştir ve Türkiye'nin dayanışma istemesinin nedeni bozulan bu ilişkileri düzeltmek olarak belirtmiştir. Türkiye'nin Rusya'dan S-400 savunma sistemlerini almasına yönelik kullanılan *“threatened to impose sanctions”* (yaptırım uygulamakla tehdit etmek) kelime grubu Türkiye'yi ekonomi, savunma, ticaret gibi birçok alanda sıkıştırmaya yönelik atılan adımların sebeplerini göstermesi açısından önemlidir. Metinde Erdoğan'ın *“Umuyorum ki önümüzdeki dönemde, Kongre ve ABD basını da salgın sırasında sergilediğimiz bu dayanışmanın da etkisiyle, ilişkilerimizin stratejik önemini daha iyi kavrayacak ve ortak sorunlarımızla ortak mücadelemizin gerektirdiği anlayış içinde hareket edecektir”* cümlesi doğrudan alıntılanarak Erdoğan'ın dayanışma, stratejik ilişki, ortak mücadele ve anlayış kelimelerini kullanmasına vurgu yapılmaktadır.

“Turkey emerges as key player in global COVID-19 fight” makalesinin başlığında kullanılan *“key player”* (kilit oyuncu) kelimesi koronavirüs ile mücadelede Türkiye'nin konumunun vurgulanması açısından önem arz etmektedir. Haber metninde yine Türkiye için *“faster”* (daha hızlı), *“better prepared”* (daha iyi hazırlanmış) ve *“key supporter”* (kilit destekçi) gibi kelimeler kullanılarak Türkiye'nin diğer ülkelere göre salgın sürecinde önde olmalarının nedenleri sıralanmıştır. Haber okuyucular için çok fazla ayrıntı vermekte fakat buna rağmen metin basit bir şekilde anlaşılabilir. Haberde, Türkiye denilince ilk akla gelen eserlerden biri olan ve özellikle batı haklarının nezdinde önemli bir yeri olan Ayasofya'nın koronavirüs ile mücadele kapsamında temizliğinin yapıldığı bir fotoğraf paylaşılmıştır.

“Turkey becomes the second nato member to answer Spain's call for help in fight against Coronavirus” başlıklı makalede cümleler aktif yapıda kurulmuştur. Makale kısa ve öz bir şekilde yazılmış, basit bir yapıya sahiptir. Makalede herhangi bir fotoğraf paylaşılmamış ve verilen bilgileri destekleyici bir belge yayınlanmamıştır. Diplomatik yetkilileri kaynak göstererek İspanya Dışişleri Başkanının ve Türkiye Dışişleri Bakanlarını arayıp teşekkür ettiğini belirtmiştir. NATO için *“doesn't have the capability”* (kapasitesi yok) kelime grubunu kullanarak, NATO'nun yetersizliğine dikkat çekmektedir. ABD Başkanı Trump için *“assured”* (garanti-söz verdi) kelimesini kullanılmış ve Trump en azından makalenin yayınladığı tarihe kadar yardım talebi konusunda sözünde durmayan bir lider olarak değerlendirilmiştir. Hem NATO'nun hem de ABD'nin ülkeye yardıma bulunmadıklarının vurgulanması ile bu ülkeleri Türkiye ile karşılaştırmaktadır.

Tartışma ve Sonuç

Çalışma kapsamında incelenen yedi makaleden üçünün olumsuz, ikisinin olumlu ve diğer ikisinin ise kısmen olumlu olarak değerlendirilebileceği görülmüştür. Olumsuz olarak değerlendirilen “Coronavirus PPE: all 400,000 gowns flown from Turkey for NHS fail UK standards” ve “Turkey takes coronavirus pandemic diplomacy to next level” makaleleri incelendiğinde Türkiye'ye yönelik bir önyargının ve Türkiye'nin yaptığı yardımların arka planında krizi fırsata çevirme, ABD ve AB ülkeleriyle olan coğrafi, siyasi ve ekonomik krizlerin iyileştirilme amacı olduğuna yönelik ideolojik bir kurgunun varlığı gözlemlenmektedir. Yardımlara karşı sürekli bir kuşku iması yapılarak Türkiye'nin oluşturmak istediği yardımsever ülke imajının önüne geçilmek istenmiştir. Olumsuz olarak nitelendirilen The Times'da yayınlanmış olan “Turkey takes pandemic diplomacy to next level” başlıklı makalede Türkiye'nin yardımlar ile uyguladığı strateji ile istediğine kısmen de olsa ulaştığını belirtmiş ancak Türkiye'nin gerçek niyetinin anlaşılabilmesi için biraz daha zamana ihtiyacı olduğunu vurgulamıştır. Makalede ayrıca bir zamanlar Batı'nın gücü ve zenginliğine tehdit olarak görülen ülkelerin kendilerini kurtarıcı pozisyonuna koymaya çalıştıklarını ifade etmiş ve bir zamanların “veren ellerinin” şu an “alan eller” olduğunu ifade etmiştir. Yardımlar kabul edilse de salgın döneminin başışçı ülkesi olan Türkiye'ye her zaman ön yargı ile bakılacaktır. The Guardian'da yayınlanan “Coronavirus PPE: all 400,000 gowns flown from Turkey for NHS fail UK standarts” başlıklı makalede, İngiltere'nin sağlık malzemelerini sağlamadaki yetersizliği yüzünden Türkiye'den talep ettiği, kendi eksiklikleri yüzünden geç kaldığını inkar ettiği, baskı kurarak gelişini öne almak için kraliyet hava kuvvetlerine ait bir uçağı kaldırdığı sağlık malzemeleri için “fail” (uygunsuz-yetersiz) kelimesinin kullanıldığı ve Türkiye'nin yaptığı yardımın itibarsızlaştırılması yönünde, doğrudan Türkiye'nin tek tarafı olarak suçlandığı ideolojik tavırlı bir yayındır. Olumsuz ya da kısmen olumlu olan makalelerin tamamında Türkiye'nin ABD ve AB ülkeleriyle olan İran, S-400, Suriye, ekonomik durum vb. problemlerine dikkat çekilmiş ve yapılan insani yardımları bu sorunlar ile ilgili Türkiye'nin çıkar elde etme çabası olarak yorumlanmıştır. Olumsuz olarak nitelendirilen diğer bir makale olan Turkey turns to medical diplomacy to heal damaged relations adlı makalede ise Türkiye'nin bu yardımlarının asıl amacı, kötü ilişkilerini düzeltmek, siyasi ve ekonomik çıkar sağlamak olarak belirtilmiştir. Habere göre Türkiye bu ülkelerle olan kötü ilişkilerini ve sorunlarını düzeltmek istiyorsa çok daha ciddi adımlar için harekete geçmelidir.

Olumlu olduğu söylenebilecek makaleler incelendiğinde; İspanya medyasından The Olive Press haber sitesindeki “Turkey becomes the second nato member to answer Spain's call for help in fight against Coronavirus” başlıklı makale Türkiye'nin yardımına şüphe ile yaklaşmayan bir yayındır. Aksine, Türkiye'nin bu süreçte dünya adına öncü olması gereken kuruluşlardan ve ABD'den daha duyarlı davranarak İspanya'ya

yardımda bulunduğunu vurgulamaktadır. Söz konusu makale kamu diplomasisi temelinde gerçekleştirilen insani yardım faaliyetinin hedefine ulaştığını göstermesi açısından büyük önem arz etmektedir. Turkey emerges as key player in global COVID-19 fight başlıklı makalede ise Türkiye'nin tüm dünyanın koronavirüse karşı verdiği mücadelede kilit bir rolü olduğuna dikkat çekilmiştir. Habere göre, tüm dünyanın hazırlıksız yakalandığı Covid-19 salgını ile Türkiye diğer ülkelere göre yalnızca içeride değil dışarıda da çok daha başarılı bir şekilde mücadele etmiş ve övgüyü hakketmiştir.

Makalelerin analizi sırasında Türkiye için kullanılan olumsuz sözcükler incelendiğinde Türkiye için fırsatçı, gösteriş yapan, endişe verici bir diplomasisi olan, ekonomik olarak kötü durumda olan, ticaretini geliştirmek için yardım yapan, tehditkâr, diğer bütün ülkelerle sorunları olan, sağlık standartlarına uygunsuz üretim yapan, çıkar için yardımlarda bulunan bir ülke imajı mevcuttur. Olumlu kullanılan kelime yapıları incelendiğinde ise Türkiye dayanışma (solidarity), donör ülke, insani yardım sağlayıcı (provider of humanitarian aid), kilit destekçi (key supporter), daha iyi hazırlanmış (better prepared) gibi kelimeler kullanılmıştır. Bu kelimelerin Türkiye için kullanılıyor olması imaj ve itibara katkılar vererek kamu diplomasisi hedefine ulaşmakta fayda sağlayacaktır.

İnsani yardımlar, Türkiye'nin kamu diplomasisi uygulamalarında önemli bir yer tutmaktadır. Çalışmada incelenen makaleler neticesinde Türkiye'nin ABD ve AB ülkelerine yaptığı insani yardımların kamu diplomasisi temelinde istenilen başarıyı elde edemediği görülmüştür. Yardımların kabul edilmesi ve resmi makamlarca iş birliği, teşekkür ve dayanışma için karşılıklı mesajlar olmasına rağmen medyadaki söylemler bağlamında değerlendirildiğinde yapılan yardımlara hep kuşku ile yaklaşılmıştır. Türkiye'ye karşı gösterilen bu tavrın ve ön yargının Türkiye'nin bölgesinde ve dünyada uyguladığı politika ile bağlantısının ve payının büyük olduğunda bir şüphe yoktur ancak yine de yapılan insani yardımların Türkiye'nin imajına beklenen katkı sağladığını söylemek çok kolay olmayacaktır.

Türkiye'nin ABD ve AB ülkelerine yaptığı yardımların bu ülkelerin medya organlarında yeteri kadar yer bulamadığı tespit edilmiştir. Bunun yerine bu ülkelerin medyalarında, Türkiye'nin Covid-19 sürecinde ülke içindeki politikaları, ekonomik uygulamaları, salgınla mücadele, vaka ve vefat sayıları içerikli ve çoğu olumsuz olan birçok yayın mevcuttur. Bu, Türkiye'nin başarısından çok başarısızlıklarına konsantre olduklarının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir. Çok boyutlu bir iletişim stratejisi uygulayarak ve ülke kamuoyları nezdinde olumlu bir imaj ve itibar oluşturarak amaçlanan kamu diplomasisi hedeflerine ulaşmak mümkündür. İnsani yardımlardan sorumlu kurumlar, yaptıkları yardımların hakkettiği değeri bulmaları adına, medya ile iş birliği içinde

olmalı ve yardımların gerek ulusal gerekse uluslararası alanda duyurusu ve tanıtımı yapılmalıdır.

Çalışmanın araştırma kısmını oluşturan insani yardımlar özelinde bakılacak olursa, yapılan literatür taramasında Türkiye'nin insani yardımlar ve bu yardımların Türk kamu diplomasisine olan katkıları üzerine birçok çalışmanın yapıldığı görülmüştür. Ancak Türkiye'nin yaptığı bu insani yardımların uluslararası medyadaki yansımalarına ilişkin yapılan çalışmaların sayısının yok denecek kadar az olduğu görülmüştür. Yapılan bu çalışma ile bu konuda görülen bu eksikliğe bir katkıda bulunulmak istenilmiştir. Türkiye'nin insani yardımlarını konu edinecek çalışma yapmak isteyen araştırmacılara Türk kamu diplomasisinin önemli bir bileşeni olan insani yardımların uluslararası medyada olan yansımalarına yönelmeleri tavsiye edilmektedir. Bu çalışma sadece Covid-19 sürecini ve ABD ve AB ülkelerine yönelik İngilizce yayınlanan haberleri içermektedir. Bundan sonra yapılacak olan çalışmaların, Türkiye'nin insani yardımlarının tüm dünyadaki medya yansımalarını içermesinin ve İngilizce dışındaki dilleri de kapsamının Türk kamu diplomasisi literatürüne katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Sonuç olarak, Türkiye'nin Covid-19 süresince yapmış olduğu insani yardımların ABD ve AB ülkelerinin internet haber sitelerinde yeteri kadar yer bulamadığı ve istenilen kamu diplomasisi etkisinin oluşturulmadığı görülmüştür. Türkiye'nin yaptığı insani yardımları konu alan makaleler incelendiğinde, istenilen etkinin elde edilememesinin nedeninin büyük ölçüde, ABD ve AB ülkelerinin Türkiye ile olan siyasi, ekonomik ve coğrafi ilişkilerinden doğan ideolojik bir kurgu ve önyargıdan kaynaklandığı sonucuna ulaşılmıştır. Ülkelerin Türkiye'ye karşı olan tavır ve önyargılarına rağmen insani yardım gibi uygulamaların iletişim süreçlerinde bu tavır ve önyargılar da göz önünde bulundurulmalı ve bu durum motivasyon düşüklüğü değil aksine motive edici bir durum olarak kullanılmalıdır. Çok boyutlu ve kapsamlı bir iletişim stratejisi yürüterek yabancı kamular üzerinde olumlu bir imaj ve itibar oluşturup, amaçlanan kamu diplomasisi hedeflerine ulaşmak mümkündür. Yabancı kamuları hedef olan kamu diplomasisi politikaları oluşturulurken resmi ya da sivil tüm aktörlerin görev ve yetkileri belirsizliğe yer bırakmayacak şekilde belirlenmeli, mevcut tüm imkanları en verimli şekilde kullanmak için stratejik ve çok boyutlu bir iletişim planı hazırlanmalı, gerekli bütçe desteği sağlanmalı ve iş birliği içinde çalışmak için gerekli tüm imkanlar sunulmalıdır. Tüm aktörler bir çatı altında ortak bir amaç için toplanmalı ve ülkenin imaj ve itibarına katkı sağlamak adına özveri ile çalışmalıdır.

Makalenin Araştırma ve Etik Beyanı Bilgileri

Yazarın Çıkar Çatışması Beyanı	Araştırmaya konu olan durum, olgu veya kurum ile yazarlar arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.
Yazar(lar) Katkı Oranı Beyanı	Çalışmanın tamamlanmasında birinci yazarın katkı oranı %100'dür.
Etik Kurul Onay Belgesi	Araştırmanın etik kurul onayı gerektiren herhangi bir veri kaynağı veya bilimsel araştırma yöntemi kullanılmamıştır.

Kaynakça

- Akgün, B. (2022). Covid-19 ve Uluslararası Kurumların Rolü. T.C. Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi (Dü) içinde, *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler* (s. 76-81). Ankara: Matsa Basımevi.
- Altun, F. (2021, Ekim 21). *Fahrettin Altun: "Küresel Krizlere Karşı Yeni Bir Yaklaşım İhtiyacı Var"*. Ağustos 14, 2022 tarihinde https://www.iletisim.gov.tr/turkce/dis_basinda_turkiye/detay/fahrettin-altun-kuresel-krizlere-karsi-yeni-bir-yaklasima-ihtiyac-var adresinden alındı.
- Balay Tuncer, B. (2020). Covid-19 Sürecinde Türkiye Cumhuriyeti Devletinin Uluslararası Halkla İlişkileri, Kamu Diplomasisi Örneği Olarak Dış Yardımlarla Yarattığı Etki Üzerine Bir Değerlendirme. *The Journal of Social Sciences*, 4(8). 438-455.
- Battır, O. (2017). *İnsani Diplomasi: Teoriden Pratiğe; Türk Dış Politikasının Yeni Aracı*. Konya: Çizgi Yayınevi.
- Budak, F. ve Korkmaz, Ş. (2020). Covid-19 Pandemi Sürecine Yönelik Genel Bir Değerlendirme: Türkiye Örneği. *Sosyal Araştırmalar ve Yönetim Dergisi*, (1), 62-79.
- Büyükkantarcıoğlu, S. N. (2012). Söylem İncelemelerinde Eleştirel Dilbilimsel Boyut: Eleştirel Söylem Çözümlemesi ve Ötesi. Ö. Özer (Dü) içinde, *Haber Eleştirmek: Araştırma Alanlarına Göre Eleştirel Haber Çalışmaları* (s.161-197). Konya: Literatürk.
- Camcı, A. (2019). *AB Müzakere Sürecinde Türkiye ve Almanya'daki Siyasal Söylemler-Eleştirel Bir Söylem Çözümlemesi*. Hacettepe Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Ceren, A. (2021). Afetler ve İnsani Yardım Faaliyetleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Ankara Hacı Bayram Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 23(2), 289-312.
- COVID-19 HUB (2020). *YEE Başkanı ile Özel Röportaj: COVID-19 HUB, Tüm Dünyayı Korona Pandemisine Karşı Bilinçlendiriyor*. Ağustos 15, 2022 tarihinde <https://covid19.tabipacademy.com/2020/04/26/covid-19-hub-tum-dunyayi-korona-pandemisine-karsi-bilinclendiriyor/> adresinden alındı.
- Çelenk, B. (2016). Dış Yardımların Ulus Marka Değeri Oluşumuna Etkisi: Türkiye Örneği. E. Akıllı, (Dü) içinde, *Türkiye'de ve dünyada dış yardımlar* (s. 153-169). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Çelik H. ve Demir, E. (Dü) (2021). *Covid-19 Salgını: Ülke Deneyimleri, Bölgesel Etkiler ve Küresel Yansımalar*. Ankara: Nika Yayınevi.

- Çevik, B.S. (2014). *Uluslararası Halkla İlişkilerde İnsani Yardımlar: Kamu Diplomasisi Boyutu*. Ankara: Stratejik Düşünce Enstitüsü.
- Development Initiatives (2022, July 12). Global Humanitarian Assistance Report 2022: Executive Summary. Retrieved August 14, 2022 from <https://devinit.org/resources/global-humanitarian-assistance-report-2022/executive-summary/>
- Doyuran, L. (2018). Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde). *Erciyes İletişim Dergisi*, 5(4), 301-323).
- Duran, B. (2020). Koronavirüs Sonrası Yeni Bir Dünya Dizeni mi, Düzensizliği mi? T.C. Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi (Dü) içinde, *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler* (s. 29-34). Ankara: Matsa Basımevi.
- Ercan, G. S. & Danış, P. (2019). Söylem, Söylem Çözümlemesi ve Eleştirel Söylem Çözümlemesi: Tanımları ve Kapsamları. *Dokuz Eylül Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6 (2), 527-552.
- Esen, B. (2021). Covid-19 Salgını Döneminde Aşçı Milliyetçiliği ve Türkiye'nin Aşçı Diplomasisi. *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 6(Özel Sayı), 1-17.
- Esen, H. (2020, Nisan 6). *Kovid-19 Ülkeler Arası Maske Savaşı Başlattı*. Anadolu Ajansı. Ağustos 11, 2022 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/kovid-19-ulkeler-arasi-maske-savasi-baslatti/1793792> adresinden alındı.
- Gülmez, H. (2020). *En Kolay Anlatımı ile Covid-19 Pandemisi*. Ankara: Nobel Kitap.
- Günay, İ. E. (2022). Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi Bağlamında Azerbaycan ve Ermenistan Arasındaki Savaşa İlişkin Le Monde ve Le Figaro'da Kullanılan Haber Başlık ve Girişlerinin Analizi. *Aksaray İletişim Dergisi*, 4(1), 46-65.
- Hanioglu, M. Ş. (2020). Covid-19 Sonrası Küresel Düzen: İki Seçenek. T.C. Dışişleri Bakanlığı Stratejik Araştırmalar Merkezi (Dü) içinde, *Covid-19 Sonrası Küresel Sistem: Eski Sorunlar, Yeni Trendler* (s. 24-28). Ankara: Matsa Basımevi.
- <http://www.reuters.com> (2020, May 11). *Turkey turns to medical diplomacy to heal damaged relations*. Retrieved February 4, 2023 from <https://www.reuters.com/article/us-health-coronavirus-turkey-diplomacy-idUSKBN22N1JD>
- <http://www.thehill.com> (2020, April 14). *Turkey Emerges as Key Player in Global Covid-19 Fight*. Retrieved February 4, 2023 from <https://thehill.com/opinion/international/492628-turkey-emerges-as-key-player-in-global-covid-19-fight/>.
- <https://thetimes.com> (2020, April 29). *Turkey Takes Coronavirus Pandemic Diplomacy to Next Level*. Retrieved December 12, 2022 from <https://www.thetimes.co.uk/article/turkey-takes-coronavirus-pandemic-diplomacy-to-next-level-rdlsvdwrh>
- <https://www.apnews.com> (2020, April 28). *Turkey Sends Medical Equipment to Help US Fight Virüs*. Retrieved December 10, 2022 from <https://apnews.com/article/virus-outbreak-health-us-news-turkey-international-news-b940aca2ab2d0c31af2826da9c30d222>
- <https://www.guardian.com> (2020, Mayıs 7). *Coronavirus PPE: All 400,000 Gowns Flown from Turkey for NHS Fail UK Standards*. Retrieved November 28, 2020 from <https://www.theguardian.com/world/2020/may/07/all-400000-gowns-flown-from-turkey-for-nhs-fail-uk-standards>.

- <https://www.reuters.com> (2020, April 29). *In letter to Trump, Turkey's Erdogan Urges Better U.S. Understanding*. Retrieved December 14, 2020 from <https://www.reuters.com/article/uk-health-coronavirus-turkey-usa-idUKKCN22BOVN>.
- <https://www.theolivepress.es> (2020, April 1). Turkey Becomes the Second NATO Member to Answer Spain's Call for Help in Fight Against Coronavirus. Retrieved December 2, 2020 from <https://www.theolivepress.es/spain-news/2020/04/01/turkey-becomes-second-nato-member-to-answer-spains-call-for-help-in-fight-against-coronavirus/>.
- İnce, T. A. (2021). *Covid-19 Pandemisinde Türkiye'nin İnsani Diplomasi Faaliyetlerinin Dış Basındaki Yansımalarına Yönelik Bir Analiz*. Atatürk Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Karacan Yücedağ, E. (2022). Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Alman Basınında "Barış Pınarı Harekatının" İncelenmesi. *Alman Dili ve Kültürü Araştırmaları Dergisi*. 4(8), 31-57.
- Kaya, H.E. (2022). Covid-19 Pandemisiyle Mücadele Küresel Sağlık Diplomasisinin Önemi. A. Atakışi (Dü) içinde, *Güncel ekonomik sorunlar: Covid-19'un sosyo-ekonomik etkileri* (s. 133-151). İstanbul: Literatür.
- Keyman, E. F. (2022). Salgın, İklim, Toplum: Nasıl Bir Dünyada Yaşayacağız? A. K. Badur (Dü) içinde, *Salgın, İklim, Toplum: Nasıl Bir Dünyada Yaşayacağız? İstanbul Politikalar Merkezi Panelleri* (s. 13-20). İstanbul: Metis-Siyahbeyaz.
- Koronavirüs Salgınındaki Rol ve Vizyonumuz. (2022a). *Koronavirüs Salgınındaki Rol ve Vizyonumuz*. Ağustos 15, 2022 tarihinde <https://www.mfa.gov.tr/koronavirus-salginindaki-rol-ve-vizyonumuz-20-04-2022.tr.mfa> adresinden alındı.
- Koronavirüs Salgınındaki Rol ve Vizyonumuz. (2022b). *Koronavirüs Salgınındaki Rol ve Vizyonumuz*. Ağustos 15, 2022 tarihinde <https://www.mfa.gov.tr/koronavirus-salginindaki-rol-ve-vizyonumuz-20-04-2022.tr.mfa> adresinden alındı.
- Lee, S. T. (2021, July 6). *Vaccine Diplomacy: Nation Branding and China's COVID-19 Soft Power Play*. Place Branding And Public Diplomacy, 1-15. Retrieved August 14, 2022 from <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC8259554/>
- Lee, S. T. & Kim, H. S. (2020). Nation Branding in the Covid-19 Era: South Korea's Pandemic Public Diplomacy. *Place Branding and Public Diplomacy*, 2021(17), 382-396.
- NTV (2022, Haziran 16). *Bakan Soylu Açıkladı: Türkiye'deki Suriyeli Sayısı*. Eylül 11, 2022 tarihinde https://www.ntv.com.tr/turkiye/bakan-soylu-acikladi-turkiyedeki-suriyeli-sayisi,yDYFD00FU2pH18r0t_g adresinden alındı.
- Özdemir, M. (2016). Dış Yardımların Türkiye'nin Tanıtımına Katkısı ve Kitle İletişim Araçlarının Rolü. E. Akıllı (Dü) içinde, *Türkiye'de ve Dünyada Dış Yardımlar* (s. 422-431). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Özeke, B. F. (2022). *Uluslararası Halkla İlişkiler Bağlamında Sağlık Diplomasisi Faaliyetlerinin Ulus Markalama Stratejisine Etkisi: Türkiye Cumhuriyeti'nin COVID-19 Pandemisi Sürecinde Yaptığı Dış Yardımlar Örneği*. Galatasaray Üniversitesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Özel Özcan, M. S. (2021). Covid-19 Salgını: Koronazasyon Sürecinde Avrupa Birliği'nin Büyük Sınavı. H. Çelik ve E. Demir (Dü) içinde, *Covid-19 Salgını: Ülke Deneyimleri Bölgesel Etkiler ve Küresel Yansımalar* (s. 335-361). Ankara: Nika Yayınevi.
- Özer, Ö. (2011). *Haber Söylem İdeoloji: Eleştirel Haber Çözümlemeleri*. Konya: Literatürk.

- Özer, Ö. (2012). Haberin İdeolojik Duruşu: Eğitim-Sen Eyleminin Türk Basınında Temsili. Ö. Özer (Dü) içinde, *Haber Eleştirmek: Araştırma alanlarına göre eleştirel haber çalışmaları* (s. 121-160). Konya: Literatürk.
- Özerdem, F. ve Barlas, B. (2021). Covid-19 Salgınının Türk Kamu Diplomasisine Etkisi. *Kırklareli Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 10(1), 73-98.
- Pietzcker, D. (2020). A Decisive Moment of Truth: The COVID-19 Crises Unveils The Weakness of Western Societies and The E. U. *Belt & Road Initiative Quarterly*, 1(3), 21-34.
- Ramanathan, R. & Tan, B. H. (2015). Application of Critical Discourse Analysis in Media Discourse Studies. *The Southeast Asian Journal of English Language Studies*, 21(2), 57-68.
- Sabah (2022, Nisan 2). *Mevlâna Mesajlı Yardım*. *Sabah Gazetesi*. Ağustos11, 2022 tarihinde <https://www.sabah.com.tr/gundem/2020/04/02/mevlana-mesajli-yardim> adresinden alındı.
- Sirt, E. ve Ergenç, E. (2021). Kamu Diplomasisinde Halkla İlişkilerin Rolü ve Önemi: Covid-19 Salgını Sonrasında Türkiye'nin Dış Yardımları Örneği. *İletişim Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 263-290.
- Soner, B. A. (2020). *Kovid-19 Salgını ve Sonrası Uluslararası Siyasette Süreklilik ve Değişimler*. Ankara: Polis Akademisi Yayınları.
- Şen, O. (2020). Türkiye'nin Covid-19 Pandemisi Sırasında Yaptığı Uluslararası İnsani Yardımların Kavramsal Çerçevesi. *International Journal of Science and Education Research*, 6(1), 140-149.
- Şencan, İ. and Kuzi, S. (2020). Global Threat of Covid-19 and Evacuation of The Citizens from Different Countries. *Turkish Journal of Medical Sciences*, 50(9), 534-543.
- T. C. İletişim Başkanlığı (2021). *Asrın Küresel Salgını: Türkiye'nin Koronavirüsle Başarılı Mücadelesi*. Ankara: T. C. İletişim Başkanlığı Yayınları.
- T. C. Sağlık Bakanlığı (2021, Aralık 22). *Sağlık Bakanı Dr. Fahrettin Koca, Şanlıurfa'daki Aşı Üretim Tesisinde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ile Online Bir Görüşme Gerçekleştirdi*. Ağustos 11, 2022 tarihinde <https://www.saglik.gov.tr/TR,86920/bakan-koca-turkovacin-acil-kullanim-onayi-aldigini-acikladi.html> adresinden alındı.
- Tabak, H. (2016). Normlar ve Dış Yardımlar. E. Akıllı (Dü) içinde, *Türkiye'de ve Dünyada Dış Yardımlar* (s. 34-54). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Taşdemir, F. (2022, Temmuz 27). *Türkiye, En Çok İnsani Yardım Yapan Ülke Sıralamasında Zirvedeki Yerini Korudu*. *Anadolu Ajansı*. Ağustos 11, 2022 tarihinde <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/turkiye-en-cok-insani-yardim-yapan-ulke-siralamasinda-zirvedeki-yerini-korudu/2646685> adresinden alındı.
- TCBB (2022, Temmuz 6). *Son 10 Yılda Somali'ye Yaptığımız Yardımların Tutarı Bir Milyar Doları Aştı*. Ağustos 21, 2022 tarihinde <https://www.tccb.gov.tr/haberler/410/138669-son-10-yilda-somali-ye-yaptigimiz-yardimlarin-tutari-bir-milyar-dolari-asti> adresinden alındı.
- Toose, A. (2020). "Her Şeyin Başu Ekonomi" Mitinin Parçalanışı. (E. Ünal, Çev.). E. Ünal (Dü) içinde, *Çivisi çıkan dünya: Covid-19 salgını üzerine muhasebeler* (s. 34-37). İstanbul: Runik Kitap
- Toruk, İ. & Sine, R. (2012). Haber Söylem Üretimindeki Etki: Wikileaks Haberleri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (31), 351-378.

- Van Dijk, T. A. (1983). Discourse Analysis: Its Development and Application to the Structure of News. *Journal of Communication*, 33(2), 20-43.
- Van Dijk, T. A. (2015). Critical Discourse Analysis. D. Tannen, E. H. Hamilton, & D. Schiffrin, (Dü), In *The Handbook of Discourse Analysis* (2nd ed.) (s. 466-485). Oxford: Blackwell Publishing.
- Van Dijk, T. A. (2020). Söylem ve İdeoloji: Çokalanlı Bir Yaklaşım. B. Çoban & Z. Özarslan (Dü) içinde, *Söylem ve ideoloji* (3.b., s. 15-100). İstanbul: Su Yayınları.
- Yalçın, M. (2016). Türkiye Somali İlişkilerinde El-Şebab Örgütünün Etkisi. *Barış Araştırmaları ve Çatışma Çözümleri Dergisi*, 4(2), 17-49.
- Yardım, G. & Doğruel, H. (2019). Eleştirel Söylem Çözümlemesi Bağlamında Haber Metinlerinin İncelenmesi: Pippa Bacca Cinayeti Örneği. *Erciyes İletişim Dergisi*, 6(1), 137-148.
- Yazar, F. (2021). Covid19 Pandemisinde Türkiye'nin Avrupa ve ABD'ye Yönelik Medikal Yardımlarının Kamu Diplomasisi Bağlamında Değerlendirilmesi: Avrupa ve ABD'li Basın Kuruluşlarında Çıkan Makalelerin Söylem Analizi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(Toplum & Siyaset), 115-126.
- Yıldırım, E. ve Küçüksolak, Ö. K. (2019). Türk Dış Politikasında İnsani Diplomasi ve Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Algısı: Gaziantep İli Örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(37), 593-617.

Evaluating Turkey's Humanitarian Aid During the Covid-19 Pandemic in the Context of Public Diplomacy

Extended Summary

Purpose and Significance

In this study, the reflections of Turkey's humanitarian aid to the USA and EU countries in the Covid-19 outbreak on the English-language internet news sites of these countries will be investigated. The aim of the study is to evaluate the possible effects of Turkey's humanitarian aid during the Covid-19 pandemic on the country's benevolent image and reputation in the context of public diplomacy. Turkey's humanitarian aid to the U.S. and EU countries will be evaluated whether it has made a positive contribution to the political, economic and geographical problems with these countries and the reactions of the public opinion of these countries to these aids will be tried to be evaluated.

Humanitarian aid, which is an important component of humanitarian diplomacy, is of great importance in terms of its contributions to the image and reputation of countries. Humanitarian diplomacy is one of the most important components of Turkish public diplomacy. In the study, the impact of Turkey's humanitarian aid of medical supplies to the USA and EU countries during the pandemic process, where solidarity comes to the forefront, will be evaluated directly through the news reflected in the media of these countries. In the literature review, it was observed that coronavirus and humanitarian aid in Turkey and these aids were aimed at Turkish public diplomacy and foreign policy. In the literature review, it was noticed that the number of studies in which the humanitarian aid provided by Turkey was evaluated through the eyes of the media organizations of the countries to which the aid was provided was very small. The aim is to contribute to the literature with the study, which will evaluate the reflections of the aid provided during the pandemic period in the media organizations in EU countries and the USA. This study is of great importance in terms of measuring the contributions of humanitarian aid to Turkey's public diplomacy, image and reputation with the feedback of the media of the receiving countries.

Method

The reflections of Turkey's health equipment aid to EU countries and the USA during the pandemic period were analyzed by using Teun Adrianus Van Dijk's Critical Discourse Analysis method through the news published on the English-language internet news sites of these countries between April 1 and May 15. Within the scope of the research, how Turkey's aid is perceived by these countries in the news and the effects of this perception on Turkey's image and reputation were analyzed. Through the language and words used in the news about Turkey, it was examined whether there was an ideological attitude behind the news. In the fiction of the articles examined within the scope of the study, it was investigated whether there were traces of the structuring of the political, economic and social problems of these countries with Turkey. It was tried to get an idea about how the aid accepted by the countries was received by the governments of these countries and the backgrounds of the positive or negative reactions to the humanitarian aid provided by Turkey.

Findings

It was seen that three of the seven articles examined within the scope of the study could be evaluated as negative, two as positive and the other two as partially positive. When the articles "Coronavirus PPE: all 400,000 gowns flown from Turkey for NHS fail UK standards" and "Turkey takes coronavirus pandemic diplomacy to next level", which are evaluated negatively, are examined, it is observed that there is an ideological fiction that the aim is to turn the crisis into an opportunity and to improve the geographical, political and economic crises with the USA and EU countries in the background of a prejudice against Turkey and Turkey's aid. By constantly hinting at suspicion against aid, it was aimed to prevent the image of the donor country that Turkey wanted to create. In an article titled "Turkey takes pandemic diplomacy to next level" published in The Times, which is described as negative, he stated that Turkey has partially achieved what it wants with the strategy it has implemented with aid, but emphasized that needs a little more time to understand Turkey's true intentions. The article also stated that countries that were once seen as a threat to the power and wealth of the West are trying to put themselves in the position of saviors and that the "hands that giver" were once are now "hands that receive." Even if the aid is accepted, Turkey, the donor country of the pandemic period, will always be viewed with prejudice. The article titled "Coronavirus PPE: all 400,000 gowns flown from Turkey for NHS fail UK standards" published in The Guardian is an ideologically motivated publication in which the Word "fail" is used fort he health supplies requested from Türkiye due to the uk's inability to provide its own health supplies, and the aid provided by Turkey is discredited and Turkey is directly unilaterally accused. In all of the articles, which were negative or partially positive, attention has

been drawn to Turkey's problems such as Iran, S-400, Syria, economy, etc. with the U.S. and EU countries and Turkey's humanitarian aid has been interpreted as Turkey's effort to gain benefits related to these problems. In another negative article that titled "Turkey turns to medical diplomacy to heal damaged relations", the main purpose of Turkey's aid is stated as correcting bad relations and obtaining political and economic benefits. According to the report, If Türkiye wants to correct its bad relations and problems with these countries, it should take action for much more serious steps.

When the articles that can be said to be positive are examined; The article titled "Turkey becomes the second nato member to answer Spain's call for help in fight against Coronavirus" on The Olive Press news site from the Spanish media is a publication that does not approach Turkey's help with suspicion. On the contrary, it emphasizes that Turkey is helping Spain in this process by acting more sensitively than the organizations that should be a pioneer on behalf of the world and the United States. The article in question is of great importance in terms of showing that the humanitarian aid activity carried out on the basis of public diplomacy has achieved its goal. In the article titled Turkey emerges as key player in global COVID-19 fight, it is pointed out that Turkey has a key role in the fight against the coronavirus of the whole world. According to the report, with the Covid-19 outbreak, for which the whole world was caught unprepared, Turkey has fought much more successfully not only at home but also abroad compared to other countries and deserves praise.

When the negative words used for Turkey during the analysis of the articles are examined, there is an image of a country that is opportunistic, ostentatious, has an alarming diplomacy, is in a bad economic situation, helps to develop its trade, is threatening, has problems with all other countries, produces in violation of health standards, and provides aid for profit. When the positive word structures were examined, words such as solidarity in Turkey, donor country, provider of humanitarian aid, key supporter, better prepared were used. The fact that these words are used for Turkey will contribute to image and reputation and will be useful in achieving the goal of public diplomacy.

Discussion and Conclusions

As a result of the research, it was seen that despite the important humanitarian aid it provided, Turkey's public diplomacy efforts did not find enough coverage in the EU and US press. When the published articles were examined, it was seen that the communication of the humanitarian aid could not be done at a sufficient level and the desired public diplomacy effect could not be created. Instead of humanitarian aid to the USA and EU countries, there are many publications in the media of these countries that contain Turkey's domestic policies, economic practices, fight against the

pandemic, number of cases and deaths, most of which are negative, during the Covid-19 process. This can be considered as an indication that they are concentrating on Turkey's failures rather than its success. When evaluated from the point of view of public diplomacy and considering the influence of the media on public opinion, the fact that the aid provided has not found enough space in the media of these countries shows that despite all the ideological approaches behind it, the communication process of the aid provided is not effective. The attitudes and prejudices of countries towards Turkey should not affect the communication process of practices such as humanitarian aid. By applying a multidimensional and holistic communication strategy, it is possible to achieve the intended public diplomacy goals by creating a positive image and reputation in the eyes of the public opinion of the country. Institutions responsible for humanitarian aid should cooperate with the media in order for their aid to find value it deserves, and the aid should be announced and promoted both nationally and internationally. While formulating public diplomacy policies, states should determine the duties and powers of all actors, official or civilian, in a way that leaves no room for ambiguity, make a strategic and multidimensional communication plan to use all the opportunities at their disposal in the most efficient way, provide the necessary budget support and provide the necessary motivation to work in cooperation. All actors should gather under one roof for a common purpose and work with devotion to contribute to the image and reputation of the country. In the study, it was also observed that there was a prejudice against Turkey and that it was approached with suspicion against the humanitarian aid it carried out.

